

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Drogový turismus – dopady ve vybrané destinaci

Drug tourism – impacts in a selected destination

Veronika KAPLANOVÁ

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika KAPLANOVÁ**
Osobní číslo: **K16B0108P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management obchodních činností**
Název tématu: **Drogový turismus - dopady ve vybrané destinaci**
Zadávající katedra: **Katedra marketingu, obchodu a služeb**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte rešerši sekundárních zdrojů ke zvolené problematice.
2. Charakterizujte historii a současnost drogového turismu ve světě.
3. Pomocí vhodných metod analyzujte situaci drogového turismu ve vybrané destinaci.
4. Vyhodnoťte negativní a pozitivní dopady drogového turismu v této destinaci.
5. Formulujte doporučení a závěr.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah kvalifikační práce: **40-60**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

- **EUROPEAN MONITORING CENTRE FOR DRUGS AND DRUG ADDICTION.** *Travel and drug use in Europe: a short review.* Lisabon: EMCDDA, 2012. ISBN 978-92-9168-558-5.
- **FERREIRA PINHEIRO DIAS PEREIRA, Thiago a BATISTA DE PAULA, Leonardo.** *Drug Tourism: General Overview, Case Studies and New Perspectives in the Contemporary World.* *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation.* 2016, 7(3), 188-202. ISSN: 2182-4924.
Dostupné z:
<https://content.sciendo.com/view/journals/ejthr/7/3/article-p188.xml>
- **HESKOVÁ, Marie a kol.** *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy.* 2. vyd. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-107-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Tluchoř, Ph.D.**
Katedra marketingu, obchodu a služeb

Datum zadání bakalářské práce: **23. října 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **23. dubna 2019**

Doc. Ing. Michaela Krechovská, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Jan Tluchoř, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/diplomovou práci na téma

„Drogový turismus – dopady ve vybrané destinaci“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 23.4.2019

.....
podpis autora

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu práce panu Ing. Janu Tluchořovi, Ph.D. za jeho cenné rady a pomoc při vytváření této práce. Zároveň děkuji rodině a přátelům za jejich podporu.

Obsah

Úvod.....	7
1 Definice drogy	8
2 Historie drog ve společnosti	11
3 Cestovní ruch	16
3.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu	17
3.2 Dopady cestovního ruchu.....	19
4 Účastník cestovního ruchu.....	20
4.1 Motivy účastníka cestovního ruchu	21
4.2 Typologie účastníků cestovního ruchu.....	23
5 Drogový cestovní ruch.....	27
5.1 Předpoklady rozvoje drogového cestovního ruchu	29
6 Účastník drogového cestovního ruchu.....	31
6.1 Motivy účastníka drogového cestovního ruchu	32
6.2 Drogový turista versus „narkoman“	32
7 Rizika účasti na drogovém cestovním ruchu	34
7.1 Právní rizika	35
7.2 Sociální rizika.....	36
7.3 Zdravotní rizika.....	36
8 Destinace drogového cestovního ruchu	38
9 Shrnutí příležitostí a hrozeb drogového turismu.....	41
10 Konkrétní případ destinace drogového cestovního ruchu – Nizozemsko.....	43
10.1 Předpoklady rozvoje a počátky drogového cestovního ruchu	43
10.1.1 Vývoj drogové scény a protidrogové politiky	43
10.1.2 Ekonomická situace	48

10.1.3	Kultura	49
10.1.4	Místní obyvatelstvo.....	49
10.2	Současnost drogového turismu v Nizozemsku a jeho dopady	50
10.2.1	Ekonomické dopady	50
10.2.2	Turistická přetíženost.....	51
10.2.3	Právní dopady a kriminalita	51
10.2.4	Sociální dopady.....	53
10.3	Návrhy řešení.....	54
10.3.1	Opatření v oblasti Coffee shopů	55
10.3.2	Opatření v rámci boje proti organizovanému zločinu	57
10.3.3	Opatření v oblasti problémové mládeže a závislosti	58
11	Drogový cestovní ruch v České republice	60
	Závěr	70
	Seznam použité literatury a dalších zdrojů	71
	Seznam tabulek	78
	Seznam obrázků.....	78
	Seznam použitých zkratk	78
	Seznam příloh	79

Úvod

Práce se zabývá drogovým cestovním ruchem a jeho dopady ve vybrané destinaci. Cílem práce je charakterizovat historii a současnost drogového cestovního ruchu, analyzovat jeho činnost, definovat účastníky drogového cestovního ruchu včetně jejich motivů k cestování a vyhodnotit dopady, které drogový turismus způsobuje. Dílčím cílem je také definovat pojem droga a charakterizovat historii užívání drog. Je třeba zdůraznit, že se jedná o velice složitou problematiku, na kterou existuje jen omezené množství kvantitativních a statistických zdrojů, proto má práce spíše popisný a analytický charakter. Nicméně může být tento typ prací vhodným podkladem právě pro vytvoření nových kvantitativních studií. Zpočátku se práce zabývá definicí a historií drog ve společnosti. Droga je součástí produktu drogového cestovního ruchu, a to, jak se na ní ve společenském hledisku pohlíží, ovlivňuje nejen drogový turismus, ale také celkové společenské dění. Dále je v práci charakterizován pojem drogový cestovní ruch a předpoklady jeho rozvoje. Následuje analýza účastníka drogového cestovního ruchu včetně jeho motivů a rizik, se kterými se na svých cestách setkává. Další kapitola pak obsahuje přehled současných destinací, kam turisté za drogovou turistikou jezdí. V kapitole č. 9 jsou shrnuty poznatky z předchozích kapitol do přehledu příležitostí a hrozeb. Tato část práce vychází z metody zpracování základní literární rešerše ke zvolené problematice.

V další části se práce věnuje konkrétnímu příkladu výskytu drogového turismu v Nizozemsku. Je charakterizována historie jeho vývoje, ve které došlo k vytvoření základních předpokladů pro jeho rozvoj. Poté následuje kapitola, která zmiňuje současnou podobu drogového turismu v Nizozemsku a jsou charakterizovány a vyhodnoceny vybrané dopady jeho činnosti. Po vyhodnocení dopadů následují návrhy řešení, které by pravděpodobně přispěly ke snížení negativních dopadů ve zvolené destinaci. V této části práce byla použita metoda zpracování odborných případových studií a v případě vlastních návrhů řešení byla použita metoda konstatování.

Poslední část práce se zabývá situací drogového cestovního ruchu v České republice. Je definována současná realita drogového turismu včetně problémů, s kterými se Česká republika potýká. Metodou tří scénářů jsou pak konstatovány 3 situace možného budoucího vývoje a na základě aplikace poznatků z nizozemského modelu jsou i pro Českou republiku definována konkrétní návrhová opatření.

1 Definice drogy

Definice drogy je velmi různorodá a je potřeba na ni pohlížet z několika úhlů pohledu. Drogy se ve společnosti užívají již od starověku a během lidského vývoje se na drogu pohlíželo několika způsoby. Pohled na drogu se v průběhu let dramaticky měnil.

Escotado (2003) se zabývá obecnými dějinami drog a uvádí, že staří Řekové znali drogu pod pojmem „pharmakon,“ což v překladu znamená lék. Drogy užívali zejména pro lékařské účely a popisovali ji jako látku, která ovlivňuje normální fungování organismu. O drogách tvrdili, že *„žádná není sama o sobě špatná ani dobrá, ale že důležité jsou spíše následky, které požitím droga vyvolá.“* (Pereira, Batista de Paula, 2016, s. 189) Dlouhou dobu drogy nezpůsobovaly žádný negativní postoj ve společnosti. To, že drogy vnímáme negativně zejména z etického a morálního hlediska zapříčinily dvě zásadní etapy vývoje společnosti. První z nich byl středověk, kde se vlivem církve vnímání drogy změnilo. Droga byla označována za „dílo Satanovo“ a všichni, kteří drogy jakýmkoliv způsobem distribuovali nebo užívali, byli považováni za kacíře či čarodějnice a následně docházelo k jejich upalování na hranicích. Druhou zásadní etapou byla prohibice ve 20. století v USA, která vyústila v mezinárodní spolupráci v rámci boje proti drogám. O několik let později bylo iniciativou OSN vytvořeno několik mezinárodních smluv za účelem kontroly a regulace produkce některých drog, které dle odborníků zapříčinily ne zcela správný pohled na věc a v důsledku toho si nyní spojujeme drogy s kulturními a morálními hodnotami negativního charakteru. (Escotado, 2003) Drogy tak mohou být definovány jako špatné věci bez užitku a hodnoty. (Pereira, Batista de Paula, 2016) Podrobně se historickým kontextem drog ve společnosti zabývá samostatná kapitola č. 2 Historie drog ve společnosti.

Světová zdravotnická organizace (WHO) vytvořila roku 1994 Lexikon alkoholové a drogové terminologie, kde se mimo jiné zabývá definováním pojmu droga a tento pojem popisuje z dvojího hlediska – za prvé z hlediska mezinárodní drogové kontroly a za druhé z medicínského hlediska. Z prvního hlediska vyplývá, že drogou je *„jakákoliv látka, která ovlivňuje mysl a mentální procesy.“* Z druhého hlediska je termín droga definován jako *„jakákoliv látka, která má potenciál k prevenci nebo léčení chorob nebo ke zlepšení tělesné či duševní pohody.“* (WHO, 1994, s. 34)

Riesel (1999) taktéž popisuje drogu dvojím způsobem. V obecném slova smyslu jsou drogy „*jakékoliv látky přírodní či uměle vyrobené, které, jsou-li vpraveny do organismu, mění jednu či více funkcí orgánu nebo systému*“ a užším slova smyslu jsou popisovány jako „*látky, které se užívají, lépe řečeno zneužívají, ke změně duševního stavu.*“ (Riesel, 1999, s. 7) V kontextu drogového cestovního ruchu je droga součástí produktu cestovního ruchu a představuje jeden z motivů pro cesty, které se v rámci drogového turismu uskutečňují.

Existuje mnoho typologií a způsobů rozdělení drog. To, že je droga velmi složitý pojem dokazuje skutečnost, že žádné dělení není dostatečně výstižné a vyčerpávající. Přesto je nezbytné zmínit několik nejaktuálnějších typologií, které jsou podstatné v kontextu drogového cestovního ruchu. V případové studii *Drug Tourism: General Overview, Case Studies and New Perspectives in the Contemporary World* od autorů T. Pereira a L. Batista de Paula (2016) je zmíněno několik možností, do jakých kategorií jednotlivé drogy rozdělit. První možné dělení je dle právního účelu, kde se drogy dělí na legální, nelegální a regulované (tolerované). Jedno z nejpoužívanějších je dělení drog na přírodní, syntetické a polo-syntetické. To bere v úvahu hledisko původu a vzniku drog. Jiné dělení dle účinků, které droga působí, zas umožňuje drogy kategorizovat jako stimulanty, halucinogeny a tlumivé látky. Z hlediska motivů souvisejících s účastí na cestovním ruchu můžeme drogy zařadit dle rekreačního, lékařského a náboženského užití.

Na základě výše zmíněných mezinárodních smluv a nizozemské politiky oddělených trhů přijala společnost dělení drog na měkké a tvrdé. Smlouvy byly orientovány hlavně na regulaci a kontrolu kokainu, heroinu a opia, což jsou drogy, které dnes řadíme mezi tvrdé. Je zajímavé, že problematikou drog jako jsou tabák, káva, čokoláda nebo čaj, které dnes řadíme mezi měkké drogy, se smlouvy tehdy nezabývaly. Toto dělení nesouvisí pouze se zmíněnými smlouvami, nýbrž je také podle Národního informačního centra pro mládež (2018) zapotřebí brát v potaz rizikovost z hlediska vzniku závislosti a zdravotní rizika. Zvláštní postavení ve společnosti má alkohol a marihuana. Ze slov odborníků Nezávislého vědeckého výboru pro drogy (ISCD) vyplývá, že je alkohol z právního hlediska po celém světě legální a z toho důvodu jej řadíme mezi měkké drogy. (Pazdera, 2010)

Avšak z hlediska vzniku závislosti a škodlivosti bychom jej určitě zařadili mezi tvrdé drogy, neboť oproti marihuaně se vyznačuje vyšším rizikem závislosti a zdravotních komplikací. (Pazdera, 2010)

Marihuana je lékaři charakterizována jako léčivá látka a závislost na ní je malá, a přesto ji mnohdy řadíme mezi tvrdé drogy, neboť z právního hlediska je na ni pohlíženo ve většině zemí jako na nelegální drogu. Ředitel ISCD profesor David J. Nutt v rámci této problematiky uvedl, že ve vztahu k politickému hledisku *„stávající členění nemá s odborným přístupem nic společného.“* (Pazdera, 2010) Bližší klasifikace drog je součástí přílohy A.

2 Historie drog ve společnosti

V průběhu lidské historie se vnímání a pohled na drogu v různých etapách vývoje měnil. Vývoj pohledů na jednotlivé drogy v rámci společenského dění je znázorněn v přehledu níže. Je třeba zdůraznit, že tento vývoj od starověkých dob až po současnost zapříčinil vytvoření předpokladů pro vznik a rozšíření samotného drogového turismu.

Tabulka 1 Vnímání drog ve společnosti

Časové období	Společenské dění	opium, opiáty	konopí, marihuana	alkohol	káva, čaj	tabák	koka, kokain	syntetické drogy (extáze, LSD)
Starověk	Rozvoj lékařství				X	X	X	X
Středověk	Křesťanství a hon na čarodějnice				X	X	X	X
15. až 18. století	Počátky obchodu s drogami							X
19. století	Farmaceutický průmysl							X
20. století	Prohibice v USA							
21. století	Současnost - drogový turismus							

Zdroj: Escohotado, 2003

Zpracovala: Kaplanová, 2019

Přehled se zabývá vnímáním jednotlivých drog v průběhu lidského vývoje. Zelená barva znázorňuje kladný pohled na užívání dané látky, červená barva naopak záporný. Bezbarvé pole znamená, že droga v daném časovém období ještě neexistovala. Symbol „X“ znázorňuje, že droga v daném období ještě nebyla rozšířena do Evropy.

V dávném starověku se objevuje první písemná zmínka o rostlině, která později ovlivnila celý svět. Antonio Escohotado (2003) ve své knize *Stručné dějiny drog* uvádí, že mák se začal pěstovat nejdříve ve Španělsku a Řecku a také v severovýchodní Africe a v Mezopotámii. Odtud se také na sumerských tabulkách z 3. tisíciletí před naším letopočtem dozvídáme o pěstování a využití máku. Egypťské hieroglyfy se zmiňují o šťávě z makovic neboli opiu, které se již tehdy podávalo jako analgetikum a uklidňující látka. Dokonce byla v některých případech podávána dětem v útlém mládí, aby tolik nekřičely. I slavný básník Homér se o opiu zmiňuje ve svém slavném díle *Odyssea*. Píše o něm, že „dává zapomenout na všelikou strážej.“ (Escohotado, 2003, s.11)

Jinou velmi starou drogou, kterou lidstvo užívá od starověku je konopí. V té době se pěstovalo po celém světě, nejstarší zmínky však pochází z Číny a z Indie. (Escotado, 2003) V Evropě archeologové objevili pozůstatky konopí z roku v roce 450 př. n. l. (Jaeger in magazín Legalizace, 2019)

Historie alkoholu sahá taktéž do starověku. Nejstaršími jsou pivo a víno, přičemž do Evropy se pivo dostalo později. Nejstarší zmínky o alkoholu pocházejí z Chamurapiho zákoníku. Tvrdý alkohol se začal destilovat od roku 986. (webchemie.cz, 2012) Dalšími „starými“ drogami, které však do Evropy přišly až v novověku, jsou káva, čaj, tabák a koka. Zejména tabák a koka mají svůj historický původ v Americe. (Escotado, 2003) Čaj podle gunpowder.cz (2019) pochází z Číny a káva z Etiopie. (svetkavy.cz, 2019)

Pohled na drogu v období starověku popisuje autor Escotado (2003). Podle něj se již v Mezopotámii se drogy používali k lékařským účelům, ale největší pouto mezi lékařstvím a drogami se vytvořilo ve Starém Řecku a Římě. Hlavní zásluhu na tom měl významný lékař Hippokratés. V časech prastarých náboženských rituálů se pro odehnání nemoci a obecně všeho nežádoucího používaly oběti, které se dělily na krvavé a nekrvavé. Jinými slovy na poskytnutou oběť a rituální stolování. Ke spojení těchto obětí dochází později při křesťanských mších, kde věřící jedli chléb a pili víno jako symbol Kristova těla a krve. Kristus byl vnímán jako ten, co přinesl celému světu oběť za jeho hříchy. Hippokratés odmítal, aby léčbu někdo spojoval se symbolem oběti. Popřel význam tohoto symbolu v roli lékařství a místo řeckého „pharmakós,“ což je výraz pro obětního beránka, se začal používat pro léčbu název „pharmakón.“ čili droga. Uvedl, že například pro epidemii cholery je rozumnější používat opium než obětovat vybrané lidi, aby se zbavily „špíny“ nebo „splatili vinu.“ (Escotado, 2003, s. 17) Drogy už nejsou považovány za něco nadpřirozeného, ale naopak jsou chápány jako látky, které léčí tím, že organismus ohrozí. V každém případě si Starí Řekové dobře uvědomovali rozdíl mezi aktivní a smrtelnou dávkou. Hippokratés doporučoval opium v mnoha případech léčení a byl prvním, kdo tuto drogu nazval opiem. Stěží bychom ve starém Řecku našli někoho, kdo by opium považoval za nežádoucí či zavrženíhodné.

Podobně tomu bylo i ve Starém Římě, kde lidé převzali postoj k drogám od Řeků. Droga znamenala pro Římany neurčitou látku, jež slouží k zabití stejně tak jako k léčení. (Escotado, 2003)

Z přehledu je jasné, že pohled na drogu ve středověku se dramaticky změnil. Ještě ve Starém zákoně bylo opíjení přijatelné jako jeden z prostředků „odvázání“ a snížení napětí. S příchodem Křesťanství a Nového zákona má podle Escohotada (2003) alkohol úplně jiný význam. Bylo třeba zničit všechny podněty k „uvolněnému jednání“ a vznikaly abstinentské sekty a opilost se považovala za smrtelný hřích. Víno se pak udržovalo pouze ve vyšších kruzích a bylo určeno hlavně pro kněze. Nastal zlomový okamžik, kdy se lidstvo odklonilo od všech přírodních náboženství. Není nutné boha „pojídat“ ani „pít“ a není potřeba upadat do extáze, nýbrž je potřebná pouze víra. Bůh přestal být mystériem a ztratil svou rozmanitost. Křesťanská víra upouští od euforie, která byla do té doby léčivá a zdravá, a naopak vyžaduje nutné utrpení. Prosazuje se tvrzení, že bolest umrtvuje tělo, a proto je Bohu milá. Povoleno je jen pár léků a například opium bylo považováno za „dílo Satanovo“. Konopí papež nazval „bezbožným symbolem Satanovy přítomnosti.“ (Jaeger in magazín Legalizace, 2019)

Vývoj v tehdejší Evropě během několika staletí vyústil v masové a celoevropské pronásledování později známé jako Hon na čarodějnice. Přírodní katastrofy, mor a nedostatek zemědělské a chovné produkce – všechna tato neštěstí byla přikládána za vinu právě čarodějnicím. Hon započal v 15. století a ustálil se téměř o tři sta let později. Vztah mezi drogami a honem na čarodějnice byl patrný. Všechny léky, masti a rostliny byly považovány za drogy a všichni, kdo je užívali byly označováni za čarodějnice a trestáni smrtí. Ukončit toto pronásledování znamenalo objasnit vlastnosti některých rostlin a dokázat, že rostliny a léky představují zdravě prospěšnou medicínu. (Escohotado, 2003) Je třeba poznamenat, že ne všechny drogy se užívaly i v tehdejší Evropě, avšak je logicky předpokládáno, že by je lidé v případě jejich existence vnímali stejně jako ostatní drogy, tedy negativně.

Na konci 15. století došlo k objevení Ameriky a pohled na drogu se opět změnil. Španělská lékařská a lékárnická komunita se učila od starých domorodců, a drogy byly opět spojovány s lékařstvím. Escohotado (2003) se zabývá rozporem mezi křesťanskou zbožností a medicínou. Zmiňuje, že lékaři se v 16. století opět vrátili k důležitosti opia. Tato droga ztratila svou předchozí kacířskou pověst a stala se každodenním farmakem.

Do Evropy a poté i do Afriky a Asie se s vysokou rychlostí rozšířila koka a tabák. S lístky koky se začalo ve velkém obchodovat a krátce na to se zavedl desátek z jejich prodeje. Dováželo se v přepočtu až tisíc tři sta tun listů. Zanedlouho byl desátek hlavním zdrojem příjmu biskupů v Limě – dnešním hlavním městě Peru. Španělsko se na koce značně obohatilo. Rozhodlo se zdanit vývoz a později vyhlásilo na celý obchod státní monopol. Po Španělsku se rozhodla zdanit obchod i Anglie, Portugalsko, Rakousko a Francie. (Escohotado, 2003)

V 16. století se do Evropy rozšířily destilované nápoje. Pítí alkoholu bylo v té době každodenní záležitostí, a tak nové destiláty s vyšším podílem alkoholu výrazně dopomáhaly k rychlejší opilosti a vyšší návykovosti. (Maternová, 2013). V 17. století se do Evropy ve velkém rozšířila káva a čaj. V souvislosti s tím se začaly po Evropě otevírat první kavárny. (iDnes.cz, 2009) A až do 18. století se na drogy opět pohlíželo jako na každodenní součást života.

Situace se opět změnila v 19. století, kdy došlo k objevení morfinu, heroinu a kokainu. Tyto objevy byly následovány obchodními úspěchy, neboť se tyto drogy rychle rozšířily do evropských i amerických lékáren a z lékárenství se stal přední průmyslový obor. Mimo jiné byl právě v 19. století uveden na trh slavný nápoj Coca Cola. Součástí jeho obsahu bylo víno a kokain. (Escohotado, 2003). V tu dobu se však objevovala v Evropě i Americe první „protialkoholová“ opatření, protože alkohol začal být brán jako závažný společenský problém. (Holcnerová)

Situace ve Spojených státech vyústila v alkoholovou prohibici, avšak nelegální status postihl i ostatní drogy. Restrikce se změnila ve válku proti drogám. Uživatelé drog byli ještě v té době charakterizováni jako lidé ve středním věku, kteří prokázali, že i při silnějším návyku stále dokáží zajistit všechny rodinné, společenské a pracovní funkce. To však v důsledku prohibice přestalo platit. Práceschopného a zodpovědného uživatele nahradil nový uživatel, který byl charakteristický nízkou pracovní kvalifikací, patřil do prostředí delikventů a jeho průměrný věk se snížil na pětadvacet. Dříve lidé užívali stimulanty jako zdroj energie k plnění svých povinností a cílů. Nový uživatelé neplnili žádné povinnosti a vyznávali pouze konzum. (Escohotado, 2003)

Podle Escohotada (2003) drogy užívali nezletilí a mladí kriminálníci a žebráci. Spotřeba drog začala být na základně mezinárodních ujednání nelegální po celém světě. Po 2. světové válce vznikla mezinárodní úmluva OSN, která zavazovala státy k mezinárodnímu dohledu nad drogami.

Reakcí na společenské změny v 1. polovině dvacátého století bylo vytvoření protikulturního hnutí hippies. Intelektuálové a vzdělanci byly připraveni zasahovat do politických debat, bouřit se proti zatracené společnosti a šířit lásku a mír. Typickým symbolem tohoto hnutí se stala droga LSD. Jeden z původců a hlavních šířitelů tohoto hnutí v jednom ze svých posledních textů vyzval k užívání LSD, které ve spojení s hlubokým intelektuálním vzděláním pomáhá zvolit si vlastní kulturu, přijmout racionalitu, milosrdenství a zavrhnout zlo a hloupost. Příznivci hnutí byli zejména mladí lidé. Cestovali po světě, užívali drogy, rozšiřovali myšlenky hnutí a vydávali se až na okraj společnosti. Právě tehdy se začal rozvíjet drogový turismus. (Escohotado, 2003) Vliv hnutí pokračoval od šedesátých let 20. století až do současnosti a společenská tolerance drog se v souvislosti s tímto hnutím zvyšovala. (Hoffmanová, 2014)

Současná situace pokračuje v trendu zvyšující se společenské tolerance. Kávu si lidé dají několikrát denně, cigarety lze legálně obstarat „na každém rohu“ a někteří si víkendovou zábavu bez alkoholu již nedokážou představit. Politické směry se stále ubírají k dohledu a regulaci nežli přísným prohibicím a zákazům. Z pohledu do historie je již totiž jasné, jak taková prohibice vyvolala spíše negativní dopady. Ve 21. století na drogy vnímáme jinak a přibývá nového úhlu pohledu – drogy už nemají význam pouze rituální či konzumní, nýbrž také turistický. Současné vnímání společnosti nejen z hlediska turismu podporuje myšlenku, že je potřeba odstranit předsudky a podrobněji se zabývat změnami a trendy moderního světa.

3 Cestovní ruch

Cestovní ruch je jedním z hlavních aspektů současného společenského života a již od počátků je součástí naší kultury, neboť pohyb napříč geografickým územím provádí lidskou historii už odjakživa (Pereira, Batista de Paula, 2016). Jakubíková (1995) uvádí, že cestovní ruch vychází z rozdílných kultur účastníků cestovního ruchu a zároveň napomáhá porozumění odlišným kulturám.

Z historického hlediska cestovní ruch popisuje Antonio Escotado (2003). Termín turismus byl použit poprvé na začátku 16. století a často se odkazovalo na slovo „turista.“ Francouzi takto nazývali mladé bohaté Angličany, kteří v 16. století cestovali do zemí jižní Evropy. Původ těchto termínů vychází z francouzského „Le Tour,“ což lze volně přeložit jako míjení, křížení nebo také namířit někam či otočit se.

V průběhu 20. století byl cestovní ruch považován za nový mezinárodní společenský jev, a proto stále více rostla snaha o jeho nejvýstižnější definování. V roce 1975 profesor Kaspar vymezil cestovní ruch jako „*souhrn vztahů a jevů, které vyplývají z cestování osob, přičemž místo pobytu není hlavním ani trvalým místem bydlení nebo zaměstnání.*“ (Beránek a kol., 2013, s. 15). Později, roku 1991, byl na konferenci Světové organizace cestovního ruchu definován cestovní ruch jako „*dočasná změna místa pobytu, tj. cestování a přebývání mimo místa trvalého bydliště. Ne déle než 1 rok, zpravidla ve volném čase za účelem rekreace, rozvoje poznání a spojení mezi lidmi.*“ (Ryglová, 2009, s. 11) Tato definice se mimo jiné začala využívat zejména při statistickém zpracování informací týkajících se cestovního ruchu. (Ryglová, 2009)

Hoffmanová (2014) ve své práci zmiňuje analýzu pojmu „cestovní ruch,“ ve které tento pojem američtí výzkumníci definovali jako směs volného času a cestování. Cestovní ruch je jimi nazýván také „*útěk z každodenního života,*“ a „*setkávání a dialogy napříč kultur.*“ Jednou z definic je také „*moderní variace tradičního putování.*“ (Hoffmanová, 2014, s. 455-456)

Ekonomický aspekt ve své definici cestovního ruchu zdůraznil odborník H. von Schullard. Turismus považuje za „*soubor operací zejména ekonomického charakteru, které se přímo vztahují na vstup, pobyt a pohyb cizinců vně i uvnitř určité země, místa nebo regionu.*“ (Schullard in Beránek a kol., 2013, s. 14)

3.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Vznik a vývoj cestovního ruchu podněcuje řada faktorů. Podle Jakubíkové (2012) je základním předpokladem účasti obyvatel na cestovním ruchu existence volného času, volných finančních prostředků a příznivého politického prostředí. Obecně lze předpoklady rozvoje cestovního ruchu rozdělit do několika skupin. Jakubíková (1995) zmiňuje například:

- ekonomické předpoklady,
- sociální předpoklady,
- politické předpoklady.
- kulturní předpoklady,
- ekologické (přírodní) předpoklady.

Ekonomická stabilita země je jedním z nejpodstatnějších činitelů rozvoje cestovního ruchu. Tato stabilita je poměřována hrubým domácím produktem, který vyjadřuje „peněžní vyjádření celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území.“ (Palatková a Zichová, 2011, s. 88) Z ekonomického hlediska je podle Beránka a kol. (2013, s. 22) cestovní ruch „součástí spotřeby obyvatelstva, představuje také oblast podnikatelských příležitostí a zasluhuje se o zvyšování zaměstnanosti.“ Již zmíněný fond volného času je součástí nejen ekonomických, ale také sociálních předpokladů a slouží člověku k odpočinku, zábavě nebo také duševnímu rozvoji. (Jakubíková, 1995)

Mezi základní politické předpoklady rozvoje turismu řadí Jakubíková (2012) mír a svobodu cestovat. Rygllová, Burian a Vajčnerová (2011) zmiňují v rámci příznivého politického prostředí charakter politického systému konkrétní země, nebo také volný pohyb osob a kapitálu v rámci jednotného trhu napříč Evropskou unií. Úkolem vlády v této oblasti je vytvořit právní rámec pro podporu rozvoje a efektivní fungování turismu. Tato činnost zahrnuje vytváření norem v oblasti turismu a podnikání, dále také finanční podporu jednotlivých aktivit cestovního ruchu, což může být například vytváření infrastruktury. (Zichová, 2014) Základními nástroji v rámci politiky cestovního ruchu jsou podle Gúčika (2011) například veřejné subvence, daňové úlevy, propagace, kontrola dodržování právních předpisů, nebo také budování informačního systému cestovního ruchu.

Gúčik (2011) dále poukazuje na některé související aspekty, které jsou součástí Manilské deklarace o cestovním ruchu. V rámci ní by ekonomické efekty z cestovního ruchu neměly být jediným kritériem při rozhodování státu o jeho rozvoji. Dále by státy měly zlepšovat podmínky pracovníků cestovního ruchu. Vlády musejí také přijímat opatření pro zachování kulturního dědictví, které je pro existenci cestovního ruchu v dané oblasti klíčové.

Úzkou spojitost a vztah mezi kulturou a turismem zdůrazňuje OECD (Richards a kol., 2009). Podle OECD kultura a cestovní ruch značně posilují konkurenceschopnost a atraktivitu destinace, neboť turismus umožňuje vytváření značných příjmů z kulturních zdrojů určité oblasti. Cestovní ruch podle Jakubíkové, Ježka a Pavláka (1995, s. 59) „*vychází z rozdílných kultur účastníků a zároveň napomáhá porozumění jiným kulturám.*“ Palatková (2011) řadí do kulturních vlivů například hodnoty, normy, zvyklosti, řeč nebo také etiku a etiketu.

V mnoha publikacích se lze setkat také s rozdělením předpokladů na lokalizační, realizační a selektivní. Lokalizační předpoklady zahrnují přírodní a kulturně-historické faktory. Selektivní předpoklady zahrnují příznivé ekonomické a politické prostředí. Do selektivních předpokladů lze zařadit také motivy účastníků cestovního ruchu. Typickým realizačním předpokladem je úroveň infrastruktury, ubytovacích a stravovacích služeb a podobně. (Pecharová, 2015)

3.2 Dopady cestovního ruchu

Činnost cestovního ruchu produkuje dopady, které mají vliv na široké spektrum oblastí. V souvislosti s činností cestovního ruchu lze identifikovat pozitivní i negativní dopady zejména ekonomického, sociálního a kulturního charakteru.

Značný pozitivní vliv na destinaci mají ekonomické dopady. Výhodou je rozvoj ekonomiky destinace, nárůst tvorby pracovních pozic a tím pádem snížení nezaměstnanosti. Ekonomickým dopadem rozvoje cestovního ruchu je také posílení poptávky a vznik nových, popřípadě zlepšení existujících služeb. To vše vede k nárůstu životní úrovně. Nevýhodou v oblasti ekonomických dopadů je například nerovnoměrné rozdělení příjmů, přičemž se vytvořené příjmy shromažďují ve vyšších kruzích ekonomiky. To má za následek udržení části populace v chudobě. (Pereira, Batista de Paula, 2016) Nevýhodou z hlediska zaměstnanosti se může jevit skutečnost, že zaměstnanost bývá často sezónní a práce je kvůli nízké kvalifikaci nedostatečně placená. Další nevýhodou je sezónní a jádrová inflace, které se objevují zpravidla v destinačním jádru oblasti a v době turistické sezóny. (Pásková, 2014) Gúčík (2011) zmiňuje, že sledovat ekonomické přínosy, které z cestovního ruchu plynou je složité, protože cestovní ruch není jednotným odvětvím a má pouze průřezový charakter.

Pozitivní dopad z kulturního a sociálního hlediska mohou mít podle Páskové (2014) rostoucí investice za účelem lepší interpretace kulturního a krajinného dědictví. Místní mohou využívat vzdělávací, kulturní, sportovní a jiná zařízení, a zlepšuje se tak jejich kvalita života. Mimo jiné vede turismus k redukci negativních stereotypů a nárůstu sociální interakce s lidmi. Nejčastějším negativním dopadem cestovního ruchu je podle Páskové (2012, s. 85) demonstrační efekt, který se projevuje „*napodobováním vzorců chování návštěvníků rezidenty a účastí rezidentů na konzumaci služeb cestovního ruchu.*“ Jak již bylo zmíněno, kulturní rozdíly jsou jedním ze základních předpokladů a stimulantů pro vznik cestovního ruchu. Podle Rimeše (2006) však mohou zásadní rozdíly v kulturním chování mezi návštěvníky a místními vyvolat negativní dopady. To může následně vést až k turistické iritaci. Dalším dopadem je přizpůsobování oblasti potřebám turistů více než potřebám místních, což může vyvolat proces vytlačování obyvatel z turistických oblastí až na okraj společnosti, které vede k nárůstu kriminality, prostituce nebo také toxikomanie.

4 Účastník cestovního ruchu

Účastníkem cestovního ruchu je člověk nebo skupina lidí, která dle Beránka a kol. (2013, s. 17) lze dále rozdělit na čtyři základní typy:

- stálý obyvatel,
- návštěvník,
- turista,
- výletník, jednodenní návštěvník.

Tato základní terminologie vznikla na mezinárodní konferenci UNWTO z roku 1991. Rozdělení vychází z doby cestování účastníků, a také záleží na jejich zemi původu a trvalém bydlišti. Na definici všech zmíněných pojmů se hledí z hlediska mezinárodního a domácího cestovního ruchu.

Stálý obyvatel domácího cestovního ruchu je osoba, jinými slovy rezident, který v dané zemi žije 6 po sobě jdoucích měsíců. Z hlediska mezinárodního cestovního ruchu lze stálého obyvatele chápat jako „osobu, která nejméně 12 po sobě jdoucích měsíců pobývá v dané zemi před příjezdem do jiné země na dobu kratší jednoho roku.“ (UNWTO, 1991, s. 5-6)

Návštěvník je z hlediska domácího cestovního ruchu popisován jako „osoba, která cestuje uvnitř země svého původu, avšak mimo obvyklé prostředí na dobu kratší než 24 hodin.“ (UNWTO, 1991, s. 6) Z druhého hlediska je popisován jako „osoba, cestující mimo zemi svého původu na dobu nepřesahující jeden rok a za jiným účelem, než je výkon výdělečné činnosti.“ (UNWTO, 1991, s. 6)

Pojem **turista** byl definován ještě dříve, a to konkrétně v roce 1963 v Římě na Konferenci OSN pro mezinárodní cestovní ruch jako „návštěvník místa nebo státu ne přechodnou dobu bez ohledu na jeho občanství, národnost, pohlaví, jazyk a náboženství, který pobývá v daném místě minimálně 24 hodin, ale maximálně 12 měsíců během kalendářního roku, nebo který pobývá mimo místo trvalého bydliště na území jednoho státu a přenocuje zde alespoň jednou.“ (Beránek a kol., 2013, s. 17) Účel cestování je opět jiný než výkon výdělečné činnosti.

Poslední dva zmíněné typy jsou v obou hlediskách charakteristické tím, že v navštíveném místě nepřenocují a stráví v něm méně než 24 hodin. Účel cesty je i v těchto případech odlišný než výkon výtěžné činnosti. (UNWTO, 1991)

Demograficky můžeme rozdělit účastníky cestovního ruchu dle pohlaví, věku, národnosti nebo motivů pro cestování. (Jakubíková, 2012)

Ze statistik Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO, 2010) z roku 2009 vyplývá, že stále více přibývá mladých turistů do 30 let. Tento typ turistů začíná být velice významným segmentem, neboť ekonomický progres a politická stabilita napomáhají růstu příjmů, a tak mladí lidé vynakládají stále více finančních prostředků na cestování. Dle evropských statistik (Eurostat, 2018a) z roku 2016 se turismu nejvíce účastní mladí lidé a lidé středního věku do 44 let. Ve výročních zprávách a reportech na téma Cestování a užití drog v Evropě (EMCDDA, 2012) se pak hovoří o užším segmentu, a to ve věkovém rozhraní od 16 do 29 let.

4.1 Motivy účastníka cestovního ruchu

Každý účastník cestovního ruchu se vyznačuje individuálními motivy, které ho přimějí cestovat do jím konkrétně zvolené destinace. Motivy cestovního ruchu jsou chápány jako „*všechny psychologické a fyzické potřeby, které přimějí člověka zvolit si destinaci vhodnou k jejich uspokojení.*“ (Beránek a kol., 2013, s. 225)

Čertík (2001) se ve své knize zabývá spotřebitelským chováním turistů a jejich motivy, které je na cestách provází. Na motivy pro cestování má podle autora vliv celá řada faktorů, které ovlivňují chování účastníků cestovního ruchu. Mezi tyto faktory patří například životní styl, osobnost, poznávání nebo vnímání. Nejdůležitějším faktorem jsou pak potřeby a přání účastníka. Již ze samotné definice cestovního ruchu je zřejmý projev dvou základních potřeb – potřeba rekreace a potřeba poznávání.

Dle autorky Zdenky Petřů (2007) je průmyslová revoluce, růst výrobních sil a dělba práce základní příčinou vzniku moderního cestovního ruchu a moderní člověk se podle ní vyznačuje třemi základními potřebami. Tou první je potřeba regenerace fyzických a psychických schopností člověka, což vede k přirozené tendenci obnovovat spojení s přírodou.

Moderní člověk se chce také vzdělávat a poznávat nové, což mimo jiné urychluje vědeckotechnický pokrok. V neposlední řadě má potřebu obnovovat styk s ostatními lidmi a vyměňovat si s nimi své znalosti a zkušenosti. (Petrů, 2007)

Ježek (1995) zmiňuje změnu životního prostředí jako výrazný motivační faktor pro účast na cestovním ruchu. Dle ní je vědeckotechnický pokrok a masová průmyslová produkce hlavní příčinou nárůstu životní úrovně a urbanizace. S urbanizací přišlo rozdělení dlouhodobých rodinných pospolitostí na venkově, protože lidé odcházeli za prací do měst. Ve městech tak dochází ke snížení kvality životního prostředí a nárůstu individuálního stresu, což má největší vliv na proces cestování v novodobém světě. Snaha uniknout realitě každodenního života je pro moderního člověka větším motivem než přání navštívit vysněnou destinaci.

Čertík (2001, s. 61) klasifikuje pět základních potřeb, které jsou pro cestovní ruch specifické. Rozlišuje potřeby klidu a relaxace, které souvisejí se zrychlujícím se životním tempem a z něho vyplývajícím stresem. Dále zmiňuje potřeby změny denního prostředí. Jako třetí uvažuje potřeby změny životního stylu a společenských konvencí, související s tendencí vymanit se ze životního stereotypu. Lidé chtějí uniknout denní rutině, a tak cestují. Změna klimatu, nové zkušenosti a zážitky jim pomohou udržet si postoj, sebevědomí a pozitivní myšlení při řešení každodenních strastí. Posledními klasifikovanými jsou potřeby komunikace a společenského kontaktu, a také potřeba poznávání. Účastníci cestovního ruchu rádi poznávají novou kulturu, místní obyvatele, jejich tradice a jazyk. (Tysdal, 2010)

4.2 Typologie účastníků cestovního ruchu

Čtyři základní typy turistů definoval v roce 1972 Erik Cohen ve své případové studii *Toward a Sociology of International Tourism*. Tato typologie vznikla v souvislosti s rozšiřujícím se fenoménem mezinárodního masového turismu jako reakce na proces rozhodování jednotlivých turistů a jejím cílem bylo odhalit nejdůležitější faktory, které turisty ovlivňují při výběru konkrétního typu dovolené. Smysl této typologie pak spočívá v tom, že rozděluje jednotlivé segmenty turistů dle jejich specifických preferencí, aby bylo možné tyto preference následně plně uspokojovat. Na tuto studii zabývající se drogovým turismem a jeho účastníky odkazuje mnoho autorů ve svých pracích.

Základními čtyřmi typy turistů dle Cohena (1972) jsou:

- organizovaný turista,
- neorganizovaný turista,
- „explorer,“
- „drifter.“

Cohen (1972) uvádí, že v organizované roli je chování turistů podporováno formálními cestovními institucemi jako jsou agentury, cestovní kanceláře nebo dopravní společnosti. Turisté si kupují svou dovolenou ve formě nabízeného balíčku, který se stal velmi moderním na trhu cestovního ruchu a kompletní program dovolené je organizován konkrétní cestovní kanceláří včetně fakultativních výletů. Tito turisté mají během dovolené jen málo prostoru pro organizování a rozhodování. Neorganizovaná role turistů je naopak více volná, otevřená a nedefinovaná. Účastníci využívají některých služeb cestovních agentur nebo kanceláří v podobě dopravy nebo zajištění ubytování, avšak fakultativní výlety a téměř veškerý program si organizují sami. Necestují ve velkých skupinách a snaží se vyhnout vysoko frekventovaným místům a destinacím.

Dalším typem je pak tzv. **explorer**, volně přeloženo jako průzkumník. Dle Cohena (1972) se tento typ turisty vyznačuje zejména tím, že si organizuje celý výlet kompletně sám. Vyhledává kvalitní a pohodlné ubytování a spolehlivé dostupné dopravní prostředky. Snaží se přijít do styku s místní komunitou a mluvit jejich jazykem.

Od předchozích dvou typů se liší tím, že se mnohem více snaží vzdálit od svého přirozeného prostředí. Stále však uchovává během dovolené jeho běžné zvyky a nesnaží se zcela ponořit nebo plně přizpůsobit místní kultuře. Do této typologie je možné zařadit například návštěvníka na výletě v Nizozemsku plánujícího požití marihuany a návštěvu Coffee shopu v Amsterdamu. (Cohen, 1972)

Posledním definovaným typem je **drifter**. Cohen (1972) jej popisuje jako někoho, kdo ještě více upouští od tradic a zvyků jeho domovské země a naplno se snaží prožít co nejvíce z navštěvované kultury. Snaží se žít přesně podle lidí, které navštívil. Sdílí s nimi střechu nad hlavou, jejich zvyky i způsoby stravování. Tento typ turisty absolutně není fixován žádným časovým programem nebo itinerářem. Nemá ani specifický důvod nebo cíl jeho cesty. Takovým příkladem cesty může být cesta do oblasti Amazonie v Jižní Americe a požití místní látky Ayahuasca. Turista se toulá světem, aby poznal nejrůznější nové zážitky, které jsou co nejvíce odlišné od jeho země původu. Nejčastěji se jedná o mladého člověka – studenta nebo absolventa, který ještě nenašel práci. K přepravě používá nejčastěji kolo, motocykl nebo chodí pěšky. Stravuje se spíše v pouličních stáncích než v restauraci a místo pohodlného hotelu dává přednost sdíleným pokojům nebo spaní venku.

Novější literatura dělí turisty podobně. Jedna z nejpoužívanějších je typologie turistů podle životního stylu. Gúčík (2010) popisuje pět typů turistů řadících se do typologie dle životního stylu. Prvním je klasický „kulturní dovolenkář.“ Autor ho definuje jako konzervativního člověka středního věku nebo také jako „disciplinovaného puritána,“ který vykonává náročnější povolání nebo je podnikatel a vyznačuje se vyššími příjmy. Tento typ turistů jistě nespadá do typologie účastníka drogového cestovního ruchu podobně, jako opatrný oddychující turista nebo mladá rodina, která hledá stabilitu a mravní pořádek.

Oproti tomu turista orientovaný na zážitky je Gúčíkem (2010) charakterizován jinak. Jde o mladého a vzdělaného člověka ve středním věku. Často pracuje ve vedoucích funkcích, bydlí ve velkých městech a dosahuje značných příjmů. V čase dovolené má potřebu styků s mnoha různými lidmi a chce se aktivně začleňovat do společnosti.

Dalším typem je mladý užívající turista, který se často vyznačuje svou divokou povahou. Gúčik (2010) se o nich zmiňuje jako o výtržnících se středními až nízkými příjmy. Jsou svobodní, studující i pracující a často žijí v malých nájemných bytech.

Cohen (1979) dále definoval základní formy cestovního ruchu, které hrají významnou roli pro jednotlivé typy turistů ve společnosti. Ve své případové studii *A Phenomenology of Tourist Experiences* se zabývá zážitky a motivy pro cestování. Definuje mimo jiné typologii turistů dle jejich zážitků z cestování pomocí analýzy vycházející z toho, jaký odlišný význam má pro individuálního turistu vliv přirozeného prostředí, jak se začleňuje do společenského života a jaký projevuje zájem, popřípadě jak hodnotí místní kulturu. Vyčlenil pět hlavních forem cestovního ruchu dle turistických zážitků:

- rekreační forma,
- forma rozptýlení,
- zážitková forma,
- experimentální forma,
- existencionální forma.

Jako první je autorem zmíněn tzv. „recreational mode,“ neboli rekreační forma cestovního ruchu. Dle analýzy autor předpokládá, že právě toto je forma charakteristická pro typického moderního člověka. Zážitky jsou spojovány například s návštěvou divadla nebo kina, obecně řečeno je turista příznivcem spíše masově rozšířených forem zábavy. Tento typ turistů vyhledává odreagování pro regeneraci jeho psychických a fyzických sil, z čehož vychází i samotný pojem rekreace. Ten totiž vznikl z anglického „re-created“ neboli znovuzrozený. Naopak rozhodně nevyhledává zážitky spojené s vlastní seberealizací nebo hledáním sebe samotného. Jednoduše, když už se člověk necítí být schopen zvládat tlak každodenních starostí, začne uvažovat o dovolené. (Cohen, 1979)

V případě, že se pak není schopen vrátit do normálního života a čelit opět tlaku, stane se extrémně zcestovalým. U naprosté většiny se však objevuje pocit sebevědomí znovu čelit každodenním strastím a stereotypům. (Cohen, 1979)

Druhá forma – „diversionary mode“ – je dle Cohena (1979) také typická pro masového turistu a pro moderní vysoce urbanizované společnosti. Turista se během dovolené snaží doslova na nic nemyslet. Na rozdíl od rekreační formy, kdy cílem turisty je rekreace, odreagování a zábava, turisté spadající do druhé formy – formy rozptýlení – nevyhledávají specifický druh zábavy ani nemají pro cestování podstatný důvod, prostě se cesty zúčastní. Nehledají v cestování smysl, spíše se snaží o chvilkové vytržení, zapomnění a pohybují se spíše ve frekventovaných až méně frekventovaných místech.

Cohen (1979) uvádí, že zážitková forma turismu už je od předchozích dvou více odlišná. Lidé v mladším a středním věku se obávají bezvýznamnosti a stereotypu každodenního života a mnozí z nich tak nachází smysl v zážitcích z cestování. Jedná se o lidi, kteří se bojí odcizení a mají pocit, že nežijí ten pravý život se vším všudy. Proto je pro ně důležité poznávat autentický život jiných kultur a komunit a inspirují se v hledání nového smyslu života. Seberealizace a vlastní uvědomění je pro tento typ turistů charakteristická.

Podobně popisované jsou i poslední dvě formy turismu – experimentální a existenciální. Turisté spadající do těchto forem cestovního ruchu mají jasně definované priority, žijí uvědomělý život a jsou také připraveni hledat alternativní cesty jeho prožití. Právě do těchto alternativních způsobů můžeme zařadit požití drog. Tyto formy se mimo jiné od zážitkové liší tím, že turista sice také vyhledává poznání cizí kultury, ale nehledá v nich smysl života. Spíše se nechá inspirovat v hledání a porovnání alternativ, které jsou schopny uspokojit jeho specifické potřeby. Na rozdíl od „zážitkového turisty“ se nebojí poznat svá specifická přání a je sebevědomější v hledání toho, co ho uspokojuje a vyvolává v něm ozvěnu. Existenciální forma turismu je více extrémní, kdy je turista natolik ponořen do hledání alternativních cest a způsobů prožití, že přichází o jeho každodenní život. Jeho životem se tedy stává chronická touha po poznání. Čím více si osvojuje cizí kultury, tím více se stává existenciálním. (Cohen, 1979)

5 Drogový cestovní ruch

Cestovní ruch je velmi složitý jev a neustále se vlivem společnosti vyvíjí. Vedle starých forem cestovního ruchu existují stále novější, někdy velice kontroverzní a specializované formy běžně spojené s útekem od každodenního života. Jednou z nich je právě drogový turismus. Tento typ cestování sebou přináší mnoho otázek, rizik, problémů a předsudků, avšak je stále více předmětem diskusí a námětů pro odborná zpracování. Ať už jde o samotnou definici drog, motivaci turistů, dopady či právní úpravy v jednotlivých státech – objevují se stále nové termíny a postupy.

Drogový turismus patří k celosvětově rozšířeným fenoménům a můžeme ho zařadit, například společně se sexuálním turismem do výklenkového cestovního ruchu. Ač se jedná o velice rozšířený typ turismu, jde o málo prozkoumanou formu cestovního ruchu. Drogová turistika odkazuje nejčastěji na legální získávání, spotřebu a v některých případech dokonce pěstování psychotropních látek. (Hoffmanová, 2014) Může být však definována také jako fenomén, kdy zážitkem z cestování je užití drog, které jsou nelegální nebo tolerované buď na našem území nebo v cílové destinaci. Tato aktivita zahrnuje překračování hranic za účelem nákupu léků, které nejsou v našem státě přístupné nebo vycestování za hranice za účelem obstarat nebo požit drogy, které jsou jinak v našem státě nelegální či nedostupné. Součástí jsou také cesty do jiných krajů, míst, provincií, států, ve kterých je možnost pořídit alkohol nebo tabákové výrobky snadněji a výhodněji. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

Podle Hoffmanové (2014) se termín "drogová turistika" týká cestování zaměřeného na legální získávání a konzumaci psychoaktivních látek nebo cestování, jehož hlavním cílem je užívání drog. Jiná případová studie zmiňuje pojem rekreační požívání drog a je uvedeno, že rekreační požívání drog můžeme interpretovat jako požívání drog lidmi, kteří si chtějí vylepšit svůj zážitek z cestování.

Ač se ve většině publikací zdůrazňuje legální aspekt drogového turismu, je třeba uvažovat také nad nelegálním aspektem tohoto fenoménu. Ten sice není právně tolerován, avšak společensky je v některých případech přijímaný. Turisté se účastní různých společenských událostí a užívají přitom drogy, které však v cílové destinaci povoleny nejsou. Takovým příkladem mohou být hudební festivaly na ostrově Ibiza ve Španělsku, kde je lidmi užívána extáze, které je na daném území nelegální.

Skutečnost, že je drogový turismus „společenským tabu,“ dle autora Keitha Evanse (2003, s. 87) souvisí zejména s otázkami puritánské morálky a obecného společenského odsuzování. Ač se jedná o zajímavou sféru lidského zájmu, již zmíněná morálka, odsuzování a historické souvislosti nutí naši společnost neustále proti drogám bojovat. Starší generace jsou ovlivněny minulostí, která se nesla ve znamení zneužívání drog, drogových válek, prohibice a tvrdé regulace, restrikce a kontroly. Mladší generace je více otevřenější, informovanější a uvědomělejší.

To, že je téma drogový turismus ještě neprobádané a nedostatečně prodiskutované, dokazuje i skutečnost, že Světová organizace cestovního ruchu dosud pojem drogový turismus oficiálně nedefinovala. Lze ale nalézt velkou podobnost mezi hlavními segmenty definovanými UNWTO a cestami, které se v rámci drogového turismu podnikají. Jako příklad lze uvést cesty za účelem účasti na mezinárodních konferencích o lékařském využívání marihuany a jiných drog. Tyto cesty jednoznačně patří do segmentu zvaného „Event tourism“ (cestovní ruch společenských událostí). Dalším takovým případem je například požívání látky Ayahuasca v Amazonském regionu, což může být jednoduše spojováno se zážitkovou turistikou a v některých případech i s náboženskou nebo kulturní turistikou. Také obchod s konopím v nizozemských Dutch coffee shopech je začleňován do zážitkové turistiky. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

Hoffmanová (2014) ve své případové studii uvádí, že se drogový turismus začal rozvíjet v polovině šedesátých let minulého století Američany a Evropany patřícími do protikulturního hnutí hippies a v průběhu let prošel mnoha změnami, zejména v souvislosti s rozšiřováním nabídky drog, úpravou otázek souvisejících s potřebami turistů drogového turismu a vznikem nových destinací.

Dnešní oblíbené destinace drogového turismu jsou například Amsterdam v Nizozemsku, oblast Amazonie v Brazílii, Portugalsko, nebo také Thajsko. (Pereira, Batista de Paula, 2016). Destinace drogového turismu lze nalézt po celém světě a více informací o již zmíněných či nezmíněných místech je obsahem kapitoly Destinace drogového turismu.

5.1 Předpoklady rozvoje drogového cestovního ruchu

V kapitole č. 3.1 se práce zabývá základními předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, mezi které patří například stabilní ekonomické prostředí, mír a svoboda. Je vhodné zabývat se i konkrétními předpoklady, které umožňují vznik jeho dílčích typů. Jedním z těchto typů je právě drogový turismus.

Vedle základních předpokladů existují ještě specifitější, které už ovlivňují spíše oblast drogového turismu a nemusí mít vliv na ostatní trendy v nabídce cestovního ruchu.

Jedním z nich může být **potřeba vlády snížit či stabilizovat spotřebu tvrdých drog**. Poptávka po drogách je elastická a drogy jsou si navzájem v mnoha případech substitutem, přičemž nejvíce poptávku ovlivňuje dostupnost, kvalita a cena drog. (Sumnall a kol., 2007). V souvislosti se snahou vlády stabilizovat spotřebu tvrdých drog, je **legalizace či právní tolerance měkkých drog** strategickým krokem. Jestliže je trh s měkkými drogami legalizován, snižují se transakční náklady spojené s účastí na tomto trhu a dochází k vytvoření atraktivních příležitostí pro obchod i cestovní ruch. (Běláčková a kol., 2015) Naopak transakční náklady na trhu s tvrdými drogami jsou vysoké. Mezi transakční náklady patří například riziko nedostatečné kvality drog, riziko zabavení a riziko právních a finančních postihů. (Běláčková a kol., 2015) Lze tedy shrnout, že legální či tolerovanou nabídku drogového cestovního ruchu představují měkké drogy, avšak je připouštěno, že v nelegálním aspektu nabídku drogového cestovního ruchu tvoří i drogy tvrdé. Zároveň poklesu či stabilizaci spotřeby tvrdých drog napomáhá tolerance těch měkkých. (Sumnall a kol., 2007)

Dalším z předpokladů jsou také specifické potřeby a motivy účastníků drogového cestovního ruchu. Aby se cestovní ruch mohl rozvíjet, je potřeba **znát a uspokojovat potřeby a přání jednotlivých účastníků drogového turismu**. Charakteristikou a motivy těchto účastníků se zabývá následující kapitola č. 6.

Dalším z činitelů rozvoje drogového turismu je **aktuální společenské dění**. V rámci aktuálního společenského dění ovlivňuje drogový turismus to, jaký pohled na drogu je v aktuálním období společností uplatňován. Odstraňování předsudků a větší otevřenost v oblasti etiky a morálky jsou jedním ze základních aspektů, které jsou důvodem aktuálního rozvoje drogového turismu.

Existence společenských atraktivit jsou pro rozvoj drogového turismu v konkrétní oblasti podstatnou záležitostí, nejen droga je pro typického turistu motivem cesty. Příkladem těchto atraktivit mohou být různé společenské události, jako například hudební festivaly, tradiční oslavy a jiné kulturní eventy.

6 Účastník drogového cestovního ruchu

S akademickým a vědeckým zájmem o fenomén drogového cestovního ruchu se vyvinula snaha zodpovědět otázku, kdo účastník drogového turismu je a čím je takový turista charakterizován.

Již Evansem (2003) zmíněná puritánská morálka a odsuzující postoje starší generace šedesátých let, které zapříčinily vznik drogových válek a vyústily v mezinárodní spolupráci v boji proti drogám, nasvědčuje tomu, že účastníkem drogového turismu je mladý člověk středního věku do 35 let. Dalším k tomu přispívajícím faktem je rozšiřující se segment mladých turistů. Jedná se o generaci zejména devadesátých let, která má snadný přístup k relevantním informacím. Jsou to inteligentní výdělečně činní lidé, vysokoškoláci i středoškoláci, kteří mají „zdravý rozum“ a jsou otevřenější různým názorům. Upouštějí od kritiky, negativních postojů a starých morálních hodnot a vyhledávají hodnoty nové. Jsou to lidé se zajímavými názory a objektivním pohledem na věc. Uvědomují si rizika dnešní novodobé společnosti a snaží se chovat zodpovědně.

Každý účastník cestovního ruchu má určité specifické preference a motivy, které ho přimějí cestovat. Individuálně ho lze také dle konkrétních preferencí a motivů zařadit do určité typologie a formy cestovního ruchu. Jako každý turista, má i drogový turista vlastní specifické preference a motivy, a můžeme ho tak zařadit do příslušných typologií a forem cestovního ruchu, které jsou pro něj charakteristické. Poprvé se touto otázkou otevřeně zabývá Beata Hoffmanová (2014), která odkazuje na předchozí vědecké studie o specifické typologii turistů.

Na základě poznatků z Cohenovy (1972) typologie je pro účastníka drogového cestovního ruchu typická neorganizovaná role turistů. Tento člověk rád využije služeb cestovního ruchu, avšak svůj čas si chce organizovat zcela sám. Chce se mimo jiné vyhnout vysoko frekventovaným místům a nerad cestuje ve velkých organizovaných skupinách. Drogový turista je zároveň „explorer“ i „drifter.“ V obou případech rád poznává novou kulturu. V prvním případě si však stále uchovává svoje zvyky, v druhém se naopak snaží plně přizpůsobit navštívené kultuře.

Z Gúčikovy (2010) typologie plyne, že drogový turista je mladý finančně zajištěný člověk, který má potřebu styků s různými lidmi a jeho cestovatelské motivy jsou spojeny se zážitky.

Dle forem cestovního ruchu popsaných v kapitole č. 4.2, které definoval Cohen v roce 1979, lze drogového turistu zařadit zejména do experimentální a existenciální formy cestovního ruchu. Jedná se o cestovatele, kteří jsou uvědomělí, mají definované priority a hledají alternativní způsoby prožití. Tyto alternativy jsou plně schopny uspokojit jeho specifické potřeby. Tyto typy rádi poznávají novou kulturu, avšak na rozdíl od jiných typů v nich nehledají smysl života nebo nástroj k seberealizaci. U existenciální formy platí, že cestovatel chronicky touží po poznání nového a čím více si osvojuje cizí kultury, tím více se stává existenciálním. (Cohen, 1979)

6.1 Motivy účastníka drogového cestovního ruchu

Ze samotné definice drogového turismu vyplývá, že motivem pro účast je jednoznačně požití drogy. Autorka Hoffmanová (2014, s. 458) se ve své případové studii *Drug consumption tourism as a social phenomenon* věnuje také této problematice a pokládá základní otázku:

„Je užívání drog tím prvotním podnětem pro organizování tohoto typu výletů nebo se objevuje až dodatečně jako druhotný faktor?“

Podle výsledků studie vyšlo najevo, že pro většinu turistů, kteří se podrobili výzkumu, nebylo užívání drog hlavním cílem a bylo pouze doplňkovým faktorem. Proto dospěla k závěru, že zkušenosti s drogami nejsou homogenní a motivy turistů se liší. Mohou být spojeny s požitkářským chováním, potřebou odreagování a hledáním zábavy, nebo také s potřebou prohloubení zážitků a potřebou poznávání.

6.2 Drogový turista versus „narkoman“

Ačkoliv se termíny jako uživatel drog, závislý na drogách a narkoman často používají ve veřejném mínění jako synonyma, jedná se o pojmy odlišné. Ne každé užití drog je možné spojovat se závislostí. Každý uživatel reaguje odlišně na efekty a rizika spojená s používáním drog.

Jednou ze základních odlišností drogového turisty a člověka závislého na drogách je existence tzv. konceptu zodpovědného užívání drog, který je charakteristický pro účastníka drogového turismu. Více se tomuto konceptu věnuje kapitola Rizika účasti na drogovém cestovním ruchu.

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2012) definuje problémové užívání drog. Popisuje jej jako „*vsřikování či dlouhodobé a každodenní užívání opioidů, kokainu a amfetaminů.*“ (EMCDDA, 2012, s. 4) Je zajímavé že tato definice nezahrnuje užívání konopí ani extáze. V této oblasti totiž provádí EMCDDA v současné době výzkumy, související například s rostoucím zájmem o léčbu konopím.

Problémoví uživatelé drog mají také odlišné motivy pro cestování než typický účastník drogového cestovního ruchu. EMCDDA (2012) vypracovalo krátký přehled na téma Cestování a užití drog. Uvádí zde, z jakých důvodů i narkomani, tedy problémoví uživatelé drog, mohou cestovat do jiných zemí. Jeden z hlavních důvodů je pocit, že mohou v cizí zemi skrýt svou závislost a problémové užívání, a cestování jim umožní uniknout z jejich každodenního sociálního prostředí.

7 Rizika účasti na drogovém cestovním ruchu

Z předchozí kapitoly č. 6, zabývající se účastníkem drogového cestovního ruchu, vyplývá, že problematiku rizik si turisté uvědomují. Snaží se jim předcházet a nechtějí, aby droga ovlivnila jejich každodenní život, což je právě mimo jiné také to, co je odlišuje od narkomana. (Uriely a Belhassen, 2006) V případové studii *Drug Tourism: General Overview, Case Studies and New Perspectives in the Contemporary World* autoři Pereira a Batista de Paula (2016) zmiňují koncept zodpovědného užívání drog, které je založeno na myšlence, že by měl turista konzumovat drogy tak, aby to neovlivnilo jeho každodenní život nebo životy ostatních. Zodpovědné užívání by se zároveň mohlo změnit ve škodlivé užívání od okamžiku, kdy začne negativně ovlivňovat život turisty. (Pereira a Batista de Paula, 2016)

Autoři výše zmíněné studie také uvádí, že je drogová turistika v mnoha případech viděna z kriminálního hlediska. Je patrné, že tento typ turistiky má mnoho právních i jiných důsledků a představuje pro turisty velké riziko. Rizikem jsou možné finanční a právní postihy v cílové destinaci i domovském státě, zejména když se turisté pokusí přivést drogy zpět domů raději, než je požit během výletu. (Pereira a Batista de Paula, 2016)

Pereira a Batista de Paula (2016) tvrdí, že existují rizika nejen pro turisty, ale také pro nabízející. (př. cestovní agentury a cestovní kanceláře) Pro nabízející existují rizika, jako jsou:

- právní aspekty (ve většině zemí je prodej, výroba a spotřeba drog ilegální nebo omezená přísnými pravidly),
- opatření ze strany vlády, která se staví proti drogovému cestovnímu ruchu,
- cílový trh s drogovou turistikou není ve srovnání s jinými turistickými segmenty tak významný a nepodílí se výrazným podílem na trhu cestovního ruchu.

Pro turisty je těžké najít destinace, které jsou pro drogovou turistiku vhodné nebo dostupné. Problémem je také nedostatek informací, protože na daný typ turistiky neexistuje žádná oficiální propagace. Dalším rizikem pro turisty jsou sankce za držení drog v rodné zemi i cílové destinaci. Turisté na cestách riskují mimo jiné také svoje zdraví. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

Velice podrobně se otázkou turistických rizik v drogovém cestovním ruchu zabývají Natan Uriely a Yaniv Belhassen (2006). Jejich studie *Drug and risk-taking in Tourism* je založena na třiceti hloubkových rozhovorech s drogovými turisty z celého světa. Turisté byli vybíráni a segmentováni na základě Cohenovy typologie popisované v kapitole č. 4.2. Rozhovorů se zúčastnili muži i ženy a všichni respondenti byli ve věku od 19 do 32 let. Motivem pro účast na drogovém turismu bylo požití měkkých i tvrdých drog.

Autoři definují „dobrovolné přijímání rizik“ jako „*chování, které zahrnuje účast jednotlivců v činnostech, které jsou v jistém smyslu vnímány jako nebezpečné, ale jsou prováděny záměrně a dobrovolně.*“ (Uriely a Belhassen, 2006, s. 339) Jejich studie ukazuje, že drogoví turisté jsou v některých destinacích tolerováni více. Rizikové chování těchto turistů je policií přehlíženo a turisté tak věří, že jsou před rizikem chráněni. Tento jev byl potvrzen chováním místních úřadů, které nechtějí narušovat či ohrozit ekonomické přínosy, které z drogového cestovního ruchu plynou. Jev je typický v méně rozvinutých zemích jako je Indie, Thajsko a východoevropské státy. Přirozeně se drogoví turisté snaží vymyslet strategie, jak úroveň rizika co nejvíce snížit. (Uriely a Belhassen, 2006)

Dle výsledků výše zmíněné studie Urielyho a Belhassena (2006) jsou vysvětlena následující rizika:

- rizika právní,
- rizika sociální,
- rizika zdravotní.

7.1 Právní rizika

Uriely a Belhassen (2006) se zaměřují zejména na dvě aktivity, které byly turisty považovány za velmi riskantní – proces obstarání drog a proces jejich pašování přes státní hranice. V rámci co nejnižší míry rizika turisté praktikují zejména to, že si turisté „užijí“ drog v turistické destinaci, ale co se týče přenášení drog přes hranice státu, jsou velmi opatrní. Podle respondentů se snaží vždy drog zbavit předtím, než odletí zpět domů. Jsou však mezi nimi i tací, kteří účelně drogu převezou zpět domů.

Opatření jsou prováděna i v případě obstarání drog, které sebou přináší pocity strachu i vzrušení. Respondenti uvedli, že jsou při proces nákupu drog velice opatrní a že tento proces vyžaduje zkušenosti. Zejména v nelegálním aspektu drogového turismu by měl člověk oblast důkladně prozkoumat, protože je zde velká možnost střetu s agenty v utajení nebo místními, kteří úzce spolupracují s policií. Zkušenosti turistů si ale podle jejich slov tento proces užívají. Je třeba vnímat riziko i v tom, že dealéři využívají příležitosti a nabízejí turistům méně kvalitní drogy za vyšší cenu. (Uriely, Belhassen, 2006)

7.2 Sociální rizika

Uriely a Belhassen (2006) tvrdí, že v rámci sociálního aspektu rizika vidí respondenti nejvíce problém v tom, jaký má konzumace drog vliv na jejich sociální image. Turisté přiznávají, že je sociální rizika znepokojují více než ta zdravotní. Turisté často uvažují, co si lidé pomyslí o člověku, který užil drogy a jaké to může mít následky. Někteří se obávají, že rozhodnutí drogu požit může mít značný vliv na jejich budoucnost, na jejich kariéru a každodenní život. Naprostou většinu turistů však požití drog během dovolené dlouhodobě negativně neovlivní, ať už z hlediska finančního, sociálního či zdravotního.

Podle autorů je sociálním rizikem pro turisty situace, kdy se navzájem během dovolené potkají se svými známými z domovské země. Turisté se pak obávají s lidmi potkat doma, kde mohou být těmito lidmi označováni jako drogově závislí. Někteří zmiňují, že mezi ostatními turisty existuje tzv. tichá shoda, která říká, že co je jinde (domov) zakázáno, zde je povoleno (cílová destinace). (Uriely a Belhassen, 2006)

7.3 Zdravotní rizika

Zdravotní aspekt rizika představuje „*obavu z fyziologického a kognitivního poškození těla, které je vyvoláno v důsledku požívání drog v neznámé oblasti.*“ (Uriely a Belhassen, 2006, s. 351). Turisté se obávají úrovně zdravotní péče v třetích zemích, jako například v již zmíněném Thajsku. Několik turistů ve studii Urielyho a Belhassena (2006) zmínilo, že před požitím drogy v zahraničí nejdříve vyzkoušeli drogu doma ve známém prostředí a byli pak na dovolené více klidní. Důležité pro redukci tohoto typu rizika je detailně se informovat o fyziologických i kognitivních důsledcích požití konkrétních látek.

V tomto ohledu všichni respondenti uvedli, že nejlepší kombinace pro ně byla podrobná vyhledávání na internetu v kombinaci se zkušenostmi uživatelů látky, která má být během jejich cesty spotřebována.

V případě nelegálního aspektu drogového turismu je navíc turistům doporučováno kupovat drogy z velice dobře ověřených a spolehlivých zdrojů. Neméně důležitou radou na cestách je také vyhýbat se jakýmkoliv neznámým druhům drog a látek.

Problém zdravotních rizik sleduje Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA). Například ze zásahů záchranných složek na Ibize z roku 2010 bylo během letních měsíců zaznamenáno 805 případů, z toho 33 % všech ošetřených byly turisté ze zahraničí. Všichni byli ve věkovém rozmezí 20-30 let, z toho 68 % byly ženy. Drogy ve všech těchto případech hrály významnou roli, neboť 41 % ošetřených bylo pod vlivem kokainu a 36 % pod vlivem pervitinu nebo extáze. (EMCDDA, 2012)

Evropská unie se snaží eliminovat negativní dopady související s drogovým turismem prostřednictvím médií, zejména internetu a textových zpráv. Právě prostřednictvím internetu by se měly šířit informace o účincích drog, které jsou k dispozici v konkrétních destinacích. Mezi možné komunikační kanály EMCDDA (2012) řadí:

- profily na sociálních sítích a fóra, která cestující pravidelně navštěvují,
- internetové stránky, které inzerují události, v nichž se očekává, že značná část účastníků bude užívat drogy.
- Turisté by se také v budoucnu mohli přihlásit ke službě, která bude šířit potřebné informace pomocí textových zpráv.

Kromě toho by tyto informace měly být k dispozici také na letištích, v cestovních agenturách a v obchodech ve všech destinacích drogového turismu (Uriely a Belhassen, 2006).

Do základního informačního minima by podle EMCDDA (2012) mělo být zařazeno:

- informace o užívání drog v konkrétní destinaci,
- informace o legislativě zabývající se drogovou problematikou,
- informace o místní úrovni zdravotních služeb.

8 Destinace drogového cestovního ruchu

Destinace drogového turismu se nacházejí po celém světě, přičemž ve většině míst je požití drog nelegální, někde je vládami přehlížené, jinde částečně legální či tolerované, a v některých případech je součástí kultury a tradice.

Autoři Pereira a Batista de Paula (2016) se zabývají destinacemi drogového cestovního ruchu a tvrdí, že nejvíce destinací se nachází v Evropě, kde moderní vyspělá západní společnost hledá zábavu a chvilkové uvolnění od každodenního tlaku a stresu nejčastěji na velkých hudebních festivalech nebo v klubech či speciálních obchodech umožňujících nákup a spotřebu některých drog. Nejvýznamnějšími příklady destinací podle nich jsou:

- město Christiana v Dánsku s jeho „volným trhem s konopím,“
- město Praha, hlavní město České republiky, které je velice oblíbené turisty zejména pro velké množství nočních klubů, ve kterých se užívají drogy. Česká republika a zejména Praha se vyznačuje snadnou dostupností drog a je pouze přestupkem držet u sebe pro osobní účel méně jak 1,5 gramu heroinu, gram kokainu, 10 gramů marihuany a maximálně 4 tablety extáze a LSD a 5 až 40 halucinogenních houbiček,
- Ibiza ve Španělsku, známá pro nespočet nočních klubů a festivalů elektronické hudby, a snadný přístup pro získání a užití drog,
- Island, který se stal důležitou destinací pro požívání stimulačních drog,
- Lisabon v Portugalsku, ve kterém se nacházejí „Magic mushroom“ obchody, kde je možné zakoupit sexuální stimulanty a "legální drogy" (látky, které napodobují účinky nelegálních drog),
- město Amsterdam v Nizozemsku, kde lze legálně obstarat produkty z konopí a hašiše v Dutch coffee shopech.

Amerika a zejména pak USA se v minulosti vyznačovala silnou restrikcí, prohibicí a regulací v oblasti drog. S novým směrem protidrogové politiky však vznikají atraktivní místa pro jejich užívání. V několika státech byl zaznamenán vznik nových destinací, jako v případě Colorada, kde se nachází atraktivita známá jako "CannaCamp" a jedná se o první resort s nabídkou konopí na světě. Další destinace tradičně známé se nachází ve státě Kalifornie, což je jeden z prvních států, který umožňuje užívání léčebného konopí, a kde je pro turisty relativně snadné dostat předpis, který poskytuje přístup k legálním obchodům, které tuto drogu prodávají. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

Více je podle zmíněných autorů známá pro svou bohatost „drogových“ destinací oblast Střední a Jižní Ameriky. Ve střední Americe bychom našli spoustu mladých Američanů na cestách do Mexika s úmyslem pořídit halucinogenní drogy a konopí. Další jsou tzv. Ganja tours na Jamajce, kde se i nelegálně zprostředkovávají cesty na konopné plantáže. V Jižní Americe jsou nejvíce navštěvovanými destinacemi:

- oblast La Paz v Bolívii, kde se nachází známý bar Route 36, ve kterém je známé užívání kokainu,
- Bogota v Columbii taktéž známá pro požívání kokainu vysoké kvality,
- oblast Amazonie v Brazílii s turisty vyhledávajícími látku Ayahuasca,
- a Peru s halucinogenními kaktusy známými jako San Pedro, používanými při rituálech lokálních tradičních komunit.

V Asii se mimořádně oblíbě turistů těší zejména Indie, ve které se nachází region Goa. Historie této destinace sahá až do 60. let minulého století, kdy se hudebníci, myslitelé, umělci a básníci z hnutí hippies pobývali na plážích tohoto regionu a užívali si multikulturního prostředí plného psychoaktivních drog. Z pláží se později turismus rozšířil do celé oblasti regionu. Dle místních policistů v tomto státě údajně neexistuje problémové užívání drog. Podle drogových turistů je to místo s velice snadným přístupem k široké škále drog. Popularita těchto drog a spotřební vzorce se zde stále mění. (Hoffmanová, 2014) Pereira a Batista de Paula (2016) doplňují, že Region Goa je také oblíbený hudebními festivaly elektronické hudby, kde se mimo jiné konzumují zejména syntetické drogy. Další populární destinací v Indii je podle nich Malana, známá svou produkcí hašiše.

Mezi asijskými nejpoblárnějšími destinacemi je třeba určitě zmínit Thajsko, které nabízí velké množství různých drog jako například opium, lysohlávky, marihuanu a metamfetamin. Thajsko je velkým producentem opia a má velice striktní legislativu v oblasti drog, přesto jej turisté s oblibou navštěvují. Největším lákadlem jsou tzv. Full Moon Party na plážích v Kon Phangan. Původně to byla oslava nejkrásnějšího úplňku, co místní obyvatelé zažili. Postupně se však tyto oslavy rozšířili o turisty z celého světa. Nyní jsou tyto oslavy zahrnovány do cestovních balíčků různých cestovních kanceláří. Kanceláře však upozorňují na problémy spojené s konzumací drog. (Pužejová, 2012)

Podle Paletové (2017) je také Afrika jednou z oblastí, která zejména v současné době začala přitahovat pozornost drogových turistů. V regionu Gabon původní obyvatelé užívají látku iboga. Redaktorka Paletová (2017) uvádí, že místní kulturu, drogu iboga i rituály s ní spojené popsal v nedávné době Jose Saenz. Kultura Gabonu používá dřevo této posvátné rostliny pro léčebné účely a kontaktuje jím i své předky. Jeho údajné magické mocnosti nyní začaly přitahovat turisty z celého světa. Iboga je podle zkušenosti Joseho nejúčinnější halucinogenní drogou na světě. Případ velmi připomíná užívání halucinogenní drogy Ayahuasca v brazilské Amazonii, kam se sjíždějí vědci, experimentátoři a turisté tuto látku za přítomnosti rituálů vyzkoušet. Ve středoafrickém Gabonu žije zhruba milion obyvatel a díky nulové infrastruktuře a nedostatku investic nemá prakticky žádný cestovní ruch. Francouz Hugues Poitevin, který žije v této kultuře od sedmdesátých let je prvním bílým mužem, kterému je povoleno vést obřady, při kterých se iboga používá. Pro něj i celou kulturu je to důležitá tradice a jak on sám tvrdí, drogový turismus je způsob, jak tradici uchovat. Poitevin kromě obřadů iboga nabízí také prohlídky s průvodcem a workshopy. (Paletová, 2017)

9 Shrnutí příležitostí a hrozeb drogového turismu

Na základě zpracování odborné literatury a rešerše dalších sekundárních zdrojů je vhodné provést základní souhrn poznatků. Poznátky jsou pro přehled vyobrazeny a subjektivně vyhodnoceny níže v přehledu příležitostí a hrozeb. Ačkoliv je drogový turismus celosvětově rozšířeným fenoménem, nemusí být ve veřejném zájmu, aby se dále rozšiřoval a rozvíjel. Platí, že orientace na hrozby způsobuje pokles drogového turismu a orientace na příležitosti umožňuje jeho rozvoj v cílové destinaci.

Tabulka 2 Aspekty příležitostí a hrozeb drogového cestovního ruchu

Příležitosti pro rozvoj drogového turismu	Hrozby způsobující pokles rozvoje
<ul style="list-style-type: none">• Identifikovat motivy a uspokojovat potřeby účastníků drogového turismu• Legalizace a tolerance měkkých drog• Investice do oblasti cestovního ruchu• Orientovat se na pozitivní ekonomické dopady• Drogový turismus jako prostředek pro zachování kultury a tradice• Uvědomit si a aplikovat poznatky z historie drog ve společnosti• Využití trendu zvyšující se společenské tolerance měkkých drog	<ul style="list-style-type: none">• Legislativní opatření proti drogovému turismu• Rizika spojená s účastí na drogovém cestovním ruchu• Negativní dopady drogového cestovního ruchu (turistická přetíženost, kriminalita, demonstrační efekt)

Zdroj: vlastní zpracování
Zpracovala: Kaplanová, 2019

Na základě poznatků z kapitoly č. 5.1 je jednoznačnou příležitostí pro drogový cestovní ruch orientovat se na předpoklady, které ho rozvíjí. Mezi již zmíněné patří identifikace motivů a uspokojování potřeb účastníků drogového cestovního ruchu. Účast na drogovém turismu podněcuje široké spektrum motivů a dochází k uspokojení potřeb poznání, zábavy i odreagování. Právě schopnost drogového turismu uspokojit více specifických potřeb turistů, je možné v přehledu zařadit mezi příležitosti. Dalším předpokladem je potřeba vlády snížit spotřebu tvrdých drog. K uspokojení této potřeby dochází mimo jiné prostřednictvím legalizace a tolerance měkkých drog. Rozhodnutí směřující k toleranci mohou být upevněna historickým kontextem událostí zejména z první poloviny 20. století, kdy tvrdá restrikce drog nebyla hodnocena jako vhodný krok v rámci boje pro drogám a způsobila širokosáhlé negativní dopady.

Subjekty drogového cestovního ruchu jsou motivovány příjmy, které plynou z jejich účasti na drogovém turismu. Motivace těchto subjektů je příležitostí nejen pro rozvoj drogového cestovního ruchu, je také příležitostí pro zlepšení celkové ekonomické situace v cílové destinaci. Jednoznačnou příležitostí jsou také vládní investice do oblasti cestovního ruchu. Díky nim je cílová destinace atraktivnější a turisty i více vyhledávanější. Zejména v nerozvinutých oblastech (Amazonie, Afrika) je pak drogový turismus jedinou možností, jak zachovat kulturu a tradici spojenou s užíváním drog. Zvyšující se společenská tolerance je také jedním ze zmíněných předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu, proto je v přehledu zařazena mezi příležitostmi.

Obecně lze říci, že je cestovní ruch velmi citlivý na jakákoliv legislativní opatření. (Gúčik, 2011) Proto jednoznačnou hrozbou pro drogový turismus mohou být legislativní opatření proti jeho činnosti v dané destinaci. Takovým opatřením je například prohibice, válka proti drogám a další různé restriktce v oblasti drog. Další hrozbou je existence rizik. Rizika se vztahují na účastníky drogového turismu, nabízející i místní obyvatele. Negativní dopady drogového turismu jsou také zařazeny do hrozeb, neboť existence kriminality, organizovaného zločinu a obchodu s drogami ohrožují nejen činnost drogového turismu, ale také činnost státu. Jako značný negativní dopad drogového cestovního ruchu se jeví demonstrační efekt. Napodobování chování drogových turistů místními rezidenty může pro destinaci představovat závažný sociální problém.

10 Konkrétní případ destinace drogového cestovního ruchu – Nizozemsko

Tato kapitola se zabývá analýzou Nizozemska, jakožto jednou z nejoblíbenějších destinací drogového cestovního ruchu na světě. Cílem analýzy je charakterizovat, jak se v průběhu historie až do současnosti utvářely předpoklady pro rozvoj drogového turismu v této konkrétní destinaci. Dále je cílem analyzovat a vyhodnotit vybrané dopady, které působením tohoto typu turismu v destinaci vznikly. Nakonec je pozornost věnována návrhům řešení, která jsou klíčová pro zmírnění negativních dopadů drogového turismu v Nizozemsku. Návrhy řešení představují konkrétní kroky, které by měly být uplatňovány v rámci současného a budoucího směru protidrogové politiky. Tyto návrhy vycházejí zejména ze dvou publikovaných rozsáhlých případových studií a několika odborných internetových článků.

10.1 Předpoklady rozvoje a počátky drogového cestovního ruchu

V Nizozemsku existuje několik předpokladů, které mají vliv na vznik drogového turismu v této destinaci. Existence těchto předpokladů zapříčinila vzniku prostředí, ve kterém se mohl drogový cestovní ruch v průběhu let ve značném měřítku formovat. Mezi tyto předpoklady jednoznačně patří ekonomická situace země, tolerantní obyvatelstvo a kultura. Největší podíl na formování tohoto typu turismu v Nizozemsku má místní politický rámec, který vzniknul jako reakce na dramatický vývoj místní drogové scény.

10.1.1 Vývoj drogové scény a protidrogové politiky

Vývoj drogové scény a podniknuté právní kroky v rámci protidrogové politiky vytvořily vhodné podmínky pro vznik a rozšíření drogového turismu v Nizozemsku.

Nizozemsko se až do šedesátých let nepotýkalo s vážnými problémy zneužívání drog. Vše se však změnilo na počátku sedmdesátých let 20. století, kdy do země začal pronikat levný heroin z Asie. Stalo se tak krátce po roce 1972, kdy nizozemská policie vydala zákaz prodeje opia. Společně se škodlivým heroinem začali lidé holdovat kokainu. V té době se v zemi začal rozvíjet i drogový turismus, protože za levným heroinem přijížděli turisté z Německa, Francie i Velké Británie a nakupovali v Rotterdamu, Amsterdamu nebo například v Maastrichtu, aby si mohli drog volně užít. (Zaoral,2018)

Rotterdam je mimo jiné největší přístav Evropy a díky své strategické poloze představuje hlavní spojovací článek v mezinárodním obchodu, čehož samozřejmě využili producenti drog a později se z Rotterdamu stalo důležité místo pro mezinárodní obchod s drogami. Navíc začalo Nizozemsko řešit vážný sociální problém. Mládež ovlivněná kulturním hnutím hippies začala ve velkém užívat marihuanu a hašiš. (Zaoral, 2018)

Právě s příchodem tohoto hnutí se drogový cestovní ruch začal formovat v různých destinacích světa a výjimkou nebylo ani Nizozemsko, jakožto jedna ze současně nejvýznamnějších destinací drogového cestovního ruchu. (Hoffmanová, 2014)

Nizozemsko se kvůli situaci ze sedmdesátých let potýkalo s nátlakem ze strany médií a mezinárodních uskupení a bylo potřeba učinit zásadní opatření, proto došlo v osmdesátých letech k výrazné změně v nizozemské drogové legislativě. Vláda zvážila, že poslední co teď země potřebuje, je přechod od relativně neškodné marihuaně k vysoce škodlivému a návykovému heroinu a v roce 1976 vyšel v platnost tzv. „zákon přimhouřeného oka,“ který byl postavený na kompromisu, že je daleko lepší tolerovat malé množství hašiše a marihuany než riskovat, že se stále více mladých lidí zaplete s daleko návykovějším heroinem. Vláda proto oddělila trh s konopím a ostatními drogami. Tím došlo ke vzniku dělení drog na měkké a tvrdé, jinými slovy drog s přípustným a nepřípustným rizikem. Jako nepřípustné se vedle heroinu a opia uvedl také kokain, amfetaminy a v roce 1988 ještě extáze. Vysoce se zvýšily tresty za obchod s těmito drogami. Pro Nizozemsko představovala změna legislativy naprosto radikální, kontroverzní, ale logické řešení. (Zaoral, 2018)

Je třeba zmínit, že sice bylo tolerováno držení určitého množství konopí, avšak obchod, výroba a prodej stále neprošel procesem legalizace. Současná legislativa umožnila využít „díry“ v zákoně a díky podnikatelskému potenciálu začaly vznikat kavárny, kde bylo možno marihuanu a hašiš volně užívat. Tak se postupně začaly rozšiřovat známé coffee shopy. Licence na provoz těchto zařízení byly zavedeny v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Dnes už tu není možnost otevřít nový coffee shop, ale je povoleno převést licenci od jednoho provozovatele k jinému a v některých případech může být i tato činnost vládou zakázána. Úplně první obchod se nacházel ve městě Utrecht. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

V případě Amsterdamu byl otevřen v roce 1985 první Bulldog coffee shop v tzv. Red Light District, která je dnes označována turisty i místními jako hříšná čtvrť. V dnešní době už se Bulldog coffee shop stal značkou a změnil se v rozsáhlou síť barů, hotelů a mnoha dalších jednotek po celém městě a je také mimo jiné zmiňován místními průvodci. (Pereira, Batista de Paula, 2016). Pereira a Batista de Paula (2016, s. 191) definují coffee shopy jako „*podniky, v nichž jsou za určitých podmínek prodávány měkké drogy, resp. za existujícího právního řádu je zde prodej měkkých drog tolerován.*“

V následujících letech se podle Nizozemska statisticky projevilo zlepšení problémové drogové situace. Počet závislých na tvrdých drogách se stabilizoval a jen naprosté minimum uživatelů měkkých drog přešlo ke konzumaci tvrdých. Pro závislé vznikla možnost využít širokosáhlých léčebných a resocializačních programů. Drogový turismus se však v 80. a 90. let stále více rozvíjel. Cestovní kanceláře organizovaly výlety a dovolené no Nizozemska a lákaly turisty na návštěvy coffee shopů. (Walterová, 2007)

Během osmdesátých let, kdy se coffee shopy rozšiřovali ve větší míře, se začala řešit problematika postojů policejních orgánů vůči těmto podnikům. Mimo coffee shopů se začaly objevovat nové „seeds shops“ prodávající semínka, knihy a nástroje pro pěstování konopí a tzv. „smart shops,“ kde se prodávají „kouzelné houby,“ mezi nejznámější patří lysohlávky (Pereira, Batista de Paula, 2016). Problém nebylo provozování kaváren a shopů jako takových, problém vzniknul kvůli neexistenci směrnic, které by upravovaly pěstování a produkci konopí. Tento fakt dal zapříčinit vzniku organizovanému zločinu, kdy vysoce organizované kriminální skupiny generují zisky za nelegální obchod s drogami. Situace ve věci zásobování kaváren popisuje Lukáš Hurýsek v magazínu Legalizace (2015a). Dle něj situace vyvolala posílení černého trhu, na který jsou kavárny zcela odkázány. Zvenku se tedy coffee shopy zdají legální, neboť se mohou účastnit obchodu s marihuanou, reálně však nemohou konopí sami produkovat, a proto musí využít „zadní dveře“ – nelegální obchod na černém trhu. Paradox byl nazván „backdoor problem,“ což lze v překladu označit jako „problém zadních dveří.“ Odborník Derrick Bergman v rozhovoru pro magazín Legalizace uvedl, že to souvisí s nedostatkem politické vůle dotáhnout proces legalizace konopí do konce. (Hurýsek, 2015a)

V roce 1991 byla zformulována pravidla AHOJ, která upravovala princip fungování coffee shopů. (Van de Donk a kol., 2009) Název těchto pravidel vychází ze čtyř nizozemských slov:

- affichering - (inzerce, plakáty, reklama),
- harddrugs (tvrdé drogy),
- overlast (obtíž),
- jongeren (mladiství do 16 let).

Jinými slovy pro kavárny závazně platilo, že nesmějí na svůj obchod provozovat žádnou reklamu, mají zakázáno prodávat tvrdé drogy a měkké mají povoleno prodat osobám starším 16 let. V neposlední řadě nesmí zákazníci kaváren obtěžovat své okolí, zejména nesmí působit znečištění a být hluční. (growmart.cz, 2018) Později se na seznam pravidel přidal ještě pátý bod G (gram). Kavárny mohly prodávat maximálně 30 gramů na osobu za den. (Van de Donk a kol., 2009)

Dle Walterové (2007) v devadesátých letech začala nizozemská policie dříve zmíněný problém zadních vrátek řešit a zaměřila se na problém pěstování a velkoobchod s konopím, přesněji řečeno se zaměřila na již zmíněné kriminální supiny obchodujícími s drogami. Tyto kroky v souvislosti s přísně nastaveným právním rámcem vůči zmíněným kriminálním činnostem vyprovokovali vysoce organizované skupiny k mobilizaci. Napjatá situace opět vyústila v mezinárodní diplomatický problém, když se při vzniku Schengenské dohody Francie jasně vyslovila proti drogové scéně v Nizozemsku. To, že si mladí Němci, Francouzi a Belgičané pořizují snadno přístupné drogy v Nizozemsku a dále je distribuují ve svých rodných zemích bylo pro některé státy značně znepokojující. Jacques Chirac varoval nizozemského premiéra: „*Bud' přijmete silnější stanovisko proti obchodu s drogami, nebo uzavřu hranice.*“ (Walterová, 2007, s. 18)

Jak zmiňuje Walterová (2007), pod tlakem EU muselo Nizozemsko opět vytvořit nová opatření. Reakcí na tuto situaci bylo zpřísnění podmínek provozování kaváren. Okamžitě se změnila pravidla AHOJ, která nově zavazovala kavárny místo dříve povolených 30 gramů na osobu na den, prodávat pouze do 5 gramů na osobu denně. Turisté mohou držet pouze 5 gramů marihuany místo původních třiceti gramů.

Posunula se věková hranice z 16 na 18 let. Kavárny navíc nesmí být zásobovány větším množstvím, než je 500 gramů marihuany. Byly navýšeny tresty za pěstování marihuany a prostory, kde se tak dělo mohly být ze zákona vyvlastněny. Mimo jiné se na drogové scéně Nizozemska odhalila v devadesátých letech také vysoká produkce syntetických drog. Dokonce podle údajů OSN nedocházelo nikde jinde v Evropě k tak velké produkci, jako v Nizozemsku. Celkem 80 % amfetaminu v celé Evropě dle OSN pocházelo z Nizozemska. (Walterová, 2007)

Po roce 2000 byl proveden průzkum, který přinesl znepokojující odhalení. Ačkoliv podle Nizozemska tolerantní politika napomohla ustálení spotřeby tvrdých drog, stále 1 % nizozemského obyvatelstva užívalo heroin, 4 % užívalo kokain a až 8 % populace užívalo amfetamin a extázi. Nizozemsko se po roce 2000 stalo ještě atraktivnější drogovou destinací pro turisty z celého světa. (Walterová, 2007). Reakcí na průzkum bylo stále zpřísnování pravidel. Žádný coffee shop nesměl být provozován v dosahu 250 metrů od škol. (Tejkalová, 2014) Jejich počet začal v průběhu příštích let klesat. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

V roce 2008 zaznamenala nizozemská ekonomika recesi. V důsledku krize zaznamenal pokles také cestovní ruch. Oproti roku 2007 se snížil příjezdový cestovní ruch v Nizozemsku o 0,9 milionu turistů. (Dupeyras a kol., 2010), Za účelem snížení dopadů krize, se vláda v roce 2008 rozhodla do oblasti cestovního ruchu investovat. Například do oblasti kultury (muzea) vláda v roce 2008 investovala 3,3 miliard euro. Přehled nizozemských vládních investic do kultury v letech 2006–2016 znázorňuje graf níže.

Obrázek 1 Nizozemské vládní výdaje na kulturu v letech 2006-2016 (v milionech euro)

Zdroj: Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019
Zpracovala: Kaplanová, 2019

Mluvčí městské rady pro ekonomické záležitosti Sebastiaan Meijer uvedl, že turistika byla tehdy radou vnímána jako záchranný kruh, jak se z krize dostat. (Youradio talk, 2017) V roce 2008 se nacházelo přibližně 700 coffee shopů po celém Nizozemsku, které zaměstnávaly zhruba 3,400 zaměstnanců a vytvářely zisky 211 až 283 milionů eur ročně, přičemž každá provozovna měla tržby mezi 208 a 308 tisíc eur. Bez tolerantní politiky země by se všechny peníze pohybovaly pouze na nelegálním trhu, takže by nebylo možné vybírání daní ze strany státu, které bylo v době krize pro stát potřebné. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

Po krizi v roce 2009 se Nizozemsko vrátilo k řešení „problému zadních dveří.“ Byla vytvořena studie drogové poradní komise, iniciovaná představiteli ministerstev zdravotnictví, spravedlnosti a vnitra, s názvem Geen deuren maar daden (Žádné dveře, ale činy – překlad autorů). Studie navrhuje urychlené kroky k zásadním změnám a představuje řešení pro již zmíněný „problém zadních dveří.“ (growmart.cz, 2018) V současnosti se protidrogová politika země stále více prolíná s jinými oblastmi, jako je politika organizovaného zločinu nebo politika vzdělávání a sociální politika zaměřená na mládež. Všechny tyto oblasti se vyznačují vlastní dynamikou, ale protože se značně překrývají, zásah v jedné oblasti vyvolá dalekosáhlé následky v ostatních oblastech. Současná protidrogová politika země staví své názory na již zmíněné rozsáhlé studii Geen deuren maar daden, která identifikuje současné dopady a má za cíl podnikat urychlené zásadní kroky pro jejich řešení. (Van de Donk a kol., 2009)

10.1.2 Ekonomická situace

Jeden ze základních obecných předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti je ekonomická stabilita a hospodářská prosperita. Nizozemsko se v roce 2015 umístilo na 13. pozici v hodnocení Top 25 nejbohatších zemí světa. (Investiční web, 2016) a je pátou nejbohatší zemí Evropské unie. Z dat Eurostatu (2018b) vyplývá, že v roce 2015 činil v Nizozemsku HDP na obyvatele 40 700 EUR, v roce 2018 už se jedná o částku necelých 50 000 EUR na obyvatele. Již zmíněná investice do cestovního ruchu v roce 2008 ekonomice značně prospěla a nyní hraje cestovní ruch v celkovém hospodářství země významnou roli.

Turismus se podle dat WTTC (2019) podílí na celkovém HDP země z 5 %, a oproti předchozímu roku 2017 zaznamenal podíl turismu na HDP nárůst o 2,6 %. WTTC (2019) mimo jiné uvádí, že nejvíce turistů přijíždí do Nizozemska z Německa, Belgie, Velké Británie a Francie.

10.1.3 Kultura

Nizozemsko má ze svého kulturního bohatství jistě co nabídnout. Typickým symbolem této země jsou historické větrné mlýny a tulipány. S Nizozemskem je spojená také řada osobností, jednou z nich je například známý Vincent van Gogh, Anna Franková a své muzeum má také Jan Amos Komenský, který je zde pochován. V Nizozemsku se krom muzeí nachází i velký počet galerií. Jednou z mnoha lákajících kulturních památek je historické centrum hlavního města Amsterdam nebo například město Haag, které je mimo jiné sídlem královské rodiny. V neposlední řadě lze zmínit přístav Rotterdam, kterému se přezdívá „holandská Amerika.“ Turisté si mohou v Nizozemsku pochutnat na rybích specialitách. Místní rybářské vesnice nabízí krom vyhlášených „rybích restaurací“ také možnost koupě čerstvě ulovených ryb. Nizozemsko je velkým producentem sýrů, takže krom ryb si nizozemskou kuchyni spojujeme právě s nejrůznějšími odrudami sýrů. (Klement Hůlková, 2017)

I konopí je součástí nizozemské kultury. Vedle coffee shopů se zde koná také jedna z nejoblíbenějších kulturních akcí – tzv. Cannabis cup. Jedná se o soutěž, kde porotci zkouší a vybírají nejlepší odrůdy marihuany, kterým je následně uděleno ocenění. V rámci soutěže se konají přednášky o rekreačním a lékařském využití marihuany, umělecké a další kulturní aktivity. První soutěž se konala již v roce 1988. (Pereira, Batista de Paula, 2016)

10.1.4 Místní obyvatelstvo

Co se týče životní úrovně, patří obyvatelstvo Nizozemska mezi nejšťastnější na světě. (U.S. News, 2019a). Jejich typickou aktivitou je jízda na kole. (Klement Hůlková, 2017) Krom toho jsou Nizozemci velmi tolerantní národ. Tolerují různá náboženská vyznání, podporují sňatky stejného pohlaví, prostituci nebo také eutanázii. Zejména však tolerance a podpora legalizace konopí ze strany obyvatel představuje významný předpoklad pro rozvoj drogového turismu v Nizozemsku. (U.S. News, 2019b)

10.2 Současnost drogového turismu v Nizozemsku a jeho dopady

Ze současného směru protidrogové politiky se nadále odvíjí mimo jiné podoba drogového turismu v Nizozemsku. Mezi nejvýznamnější destinace v současnosti lze zařadit zejména pohraniční města jako Maastricht, Rotterdam a Haag, kam však turisté často jezdí pouze nakoupit a odjedou zpět do svých domovů – to není pro nizozemský cestovní ruch efektivní a také se na tuto situaci v rámci své politiky hodlá zaměřit. Daleko atraktivnější je pro turisty hlavní město Amsterdam, kde turisté tráví v průměru několik dní, poznávají místní kulturu, prohlédnou si historické centrum města a projedou se na kole. Někteří se projdou v hříšné čtvrti červených luceren a navštíví coffee shop, aby vyzkoušeli a vybrali z velkého výběru produktů z konopí a hašiše.

Drogový turismus v Nizozemsku působí širokosáhlé dopady v různých oblastech. Problematikou dopadů se zabývá několik studií a lze mezi nimi identifikovat dopady jak pozitivního, tak negativního charakteru. Je nutno dodat, že dopady jsou mnohdy spíše popisem reality. Neexistují totiž relevantní zdroje, které by dokazovaly že některé problémy s drogovým turismem přímo souvisí.

10.2.1 Ekonomické dopady

V roce 2018 cestovní ruch Nizozemska meziročně vzrostl. Současně s Nizozemskem vzrostl i cestovní ruch na globální úrovni. (WTTC, 2019) Dlouhodobě se zvyšuje přidaná hodnota cestovního ruchu a rostou také výdaje domácích i zahraničních turistů. (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017) Lze tedy předpokládat, že i drogový turismus má tendenci růst. O přítomnosti nárůstu drogového turismu v zemi svědčí narůstající podnikatelský potenciál. Krom nizozemských coffee shopů turisty v Amsterdamu lákají muzea a galerie. Mimo jiné mohou navštívit také tzv. Cannabis College, kde je každému umožněno zúčastnit se speciálních kurzů a diskusí na různá témata v rámci pěstování konopí, kultury, obecných informací o konopí atd. V areálu je povoleno kouřit marihuanu. (Pereira, Batista de Paula, 2016). V roce 2010 z téměř pěti milionů zahraničních turistů ročně jich více než čtvrtina nejméně jednou navštívila coffee shop a u 10 % byla jeho návštěva hlavním motivem cesty. (MacCoun, 2011)

Podle údajů Investičního webu (2014) z roku 2014 drogy a prostituce přinášejí do rozpočtu Nizozemska 2,5 miliardy eur ročně, což činí 0,4 % HDP. Je to částka porovnatelná s roční útratou za chléb v celé zemi.

10.2.2 Turistická přetíženost

Amsterdam jakožto hlavní turistická destinace lákající lidi z celého světa hlásí neúnosný počet návštěvníků, a proto v tomto smyslu začíná podnikat mnohá opatření. Dle odborníků za svou situaci může město samo, když před lety do cestovního ruchu investovalo značný obnos za účelem snížení negativních dopadů globální krize. V roce 2014 Amsterdam navštívilo téměř 6 milionů zahraničních turistů, když uvažujeme i domácí cestovní ruch a jednodenní návštěvníky, činí celková návštěvnost metropole za rok 2014 17,3 milionů turistů. V roce 2015 již město navštívilo přes 18 milionů turistů. (Hein, 2016)

Podle deníku iDnes.cz (2017) už Amsterdam proti turistům bojuje. Byla vyhlášena omezení na stavbu nových hotelů. Město reguluje mimo jiné místní pronájmy jednotek přes Airbnb a stanovuje přísná pravidla, která určují na kolik dní v roce je možné jednotky pronajímat. Podle deníku je hluk turistů nepříjemný a krom místních si na nával turistů paradoxně stěžují i sami turisté. Krom hluku město bojuje také s nepořádkem, kteří po sobě turisté zanechávají. Na turistickou přetíženost má vliv cestovní ruch obecně, svůj podíl na vysokém nárůstu turistů tak nese i samotný drogový turismus.

10.2.3 Právní dopady a kriminalita

V rámci statistik za posledních devět let zaznamenalo Nizozemsko více než 25procentní pokles zločinů. Podle nizozemských policejních odborů však reálně kriminalita neubývá, spíše naopak. Policisté označují za více pravděpodobné, že narůstají případy nenahlášených zločinů. (Hempejs, 2018) I přestože je podle policie mnoho případů nenahlášených, si v rámci zločinu nestojí Nizozemsko ve srovnání s ostatními evropskými státy vůbec dobře. Podle Eurostatu (2018c) je v Nizozemsku ročně nahlášeno stále přes 3000 krádeží v přepočtu na sto tisíc obyvatel. Více krádeží je v Evropě zaznamenáno pouze v Dánsku a Švédsku.

Podle deníku Lidovky z nizozemské policejní zprávy vyplývá, že nemá dostatek zdrojů v boji proti kriminalitě, což je závažný problém. Dle zprávy je tamní policie schopna zasáhnout pouze jednu z devíti kriminálních skupin. (Hampejs, 2018) Ministr spravedlnosti Ferd Grapperhaus v deníku Lidovky uvedl, že situaci je třeba brát velmi vážně a vláda si je vědoma nedostatečných investic do policejních složek států, proto v současnosti vláda plánuje každý rok investovat o 267 milionů eur více.

Ze zprávy deníku je také patrné, že by policie potřebovala rozšířit své síly o nejméně dva tisíce policistů. Zkrátka mnoho zločinů se nenahlašuje a kdyby ano, policie vlastně nemá dostatek lidí, aby zločiny vyřešila, neboť se policejních složek dostatečně neinvestuje. To může nasvědčovat tomu, že organizovaný zločin začíná být pod ještě menším dohledem než kdykoliv. (Hampejs, 2018)

Starosta Amsterdamu i policejní složky varují před narůstajícím organizovaným, zločinem. Nizozemsko je nejen centrem pro obchod s drogami, ale také centrem obchodu s lidmi, kterého se dopustí právě organizované kriminální skupiny. Prostituce a marihuana je v Nizozemsku tolerována na základě tolerantní politiky Gedoogbeleid známé jako politiky „přimhouřeného oka,“ která nalézá řešení v oblasti neslučitelnosti zákona a praxe. (Kabela, 2002) Deník Lidovky zmiňuje, že tento politický systém je kritiky považován za příčinu, díky které se Nizozemsko stalo mezinárodním činitelem tohoto obchodování. (Hampejs, 2018) Jodie Marsch píše o temných stránkách amsterdamské prostituce, jíž byla sama součástí. V amsterdamských ulicích čtvrti Red Light District dívky ve výlohách lákají muže a nabízí se k sexuálním službám. Až v 80 % případů se však nejedná o prostituci, ale spíše o obchod s lidmi. (EuroZprávy.cz) Dívky jsou přivezeny nejčastěji z východní Evropy a pod hrozbou fyzického násilí jsou poté nuceny k vykonávání sexuálních služeb. (national-geographic.cz, 2018) Dle statistik Europolu je Rotterdam stále největším evropských centrem pro organizovaný zločin v oblasti drog, neboť polovina roční spotřeby kokainu se do Evropy dostane právě skrze tento přístav. (Hampejs, 2018)

Obecným justičním problémem je také nedostatečná autorita policejních orgánů a vratkost zákonů. Vláda sice schválí zákon, ale spolupracuje pak s městskými radnicemi a bere v ohledu „místní podmínky,“ a tak se zákon v praxi nemusí vůbec projevit. Právě to, že existuje mnoho způsobů, jak zákon vyložit, činí zákony vratkými. Této situace využívají nejen radnice, ale také kavárny nebo sami turisté.

Dobrým příkladem nedostatečné autority policie a nerespektování zákonů může být problematika tzv. „wietpasu.“ Právě „wietpas“ měl vyřešit situaci mezinárodního tlaku sousedních států a turistům, kupujícím drogy v Nizozemsku za účelem následného prodeje ve své zemi, tak znemožnit vstup do kaváren. „Wietpasy,“ tedy registrační karty umožňující vstup do coffee shopu, mohly podle zákona samy kavárny vydávat, ale pouze v omezeném množství a na základě holandského pasu.

Tak byl vstup do kaváren umožněn pouze místním a měl být značně omezen vstup turistů. To však označovali za diskriminaci jak turisté, tak majitelé kaváren, kterým turisté zajistí více než 75 % zisku. Tento zákaz začal platit v květnu v roce 2012 a v roce 2013 měl být rozšířen v celé zemi. (Radačičová, 2012) Následně byl proveden průzkum mezi obcemi a městy. Na otázku, zda budou zákon uplatňovat odpovědělo 56 z nich, přičemž více jak polovina městských radnic uvedla, že nemá v plánu zjišťovat, zda se v jejich oblasti zákon dodržuje. (Lidovky, 2013) Opatření bylo ještě v roce 2012 zrušeno a nahradil jej zákon, který však kvůli různým možnostem jeho výkladu a přístupu městských radnic nebyl uplatňován. Navíc se zákazem rozšířil pouliční prodej, a tak ze zákazu profitovali pouze pouliční dealeři. Proto byl v roce 2015 pokusně na 6 měsíců opět přístup cizincům umožněn, po očekávaném prodloužení doby se přístup cizinců obnovil natrvalo. (MJ NEWS NETWORK in magazín Legalizace, 2015b)

K problematice autority se vyjadřuje i amsterdamský ombudsman Arre Zuurmond. Situaci v Amsterdamu označil za kritickou a v rámci své studie za jedinou noc v této oblasti napočítal 900 trestných činů. Obává se, že narušování pořádku vede k přímé kriminalitě a říká, že „příjmy ze zločinu jsou na vzestupu, v ulicích není žádná autorita a policie situaci absolutně nezvládá.“ (Sládek in iDnes.cz, 2018)

10.2.4 Sociální dopady

Jeden ze společenských dopadů úzce souvisejících s ostatními dopady drogového turismu je iritace turistů některými místními. Ač patří podle statistik k nejspokojenějším na světě a mají vysokou životní úroveň, mnohdy jim chování turistů vadí. Nejsou spokojeni s veřejným pořádkem a enormní množství turistů v některých oblastech narušuje jejich denní rutinu. Někteří turisté pod vlivem alkoholu nebo jiných drog ničí jejich zahrady a podobně. (iDnes.cz, 2017)

Dalším závažným sociálním dopadem demonstrační efekt. Místní obyvatelé napodobují chování turistů, preferují stejné produkty jako turisté a využívají stejné služby cestovního ruchu. (Pásková, 2012) To souvisí s problémovým užíváním drog zejména mladými Nizozemci. Podle studie *Geen deuren maar daden* (Van de Donk a kol., 2009) vede užívání drog k předčasnému ukončení školní docházky a ke kontaktu se zločinem. Mimo jiné vede k závislosti, které je zvláště v takovém věku těžké najít cestu zpět.

To má negativní vliv nejen na osobní růst mladistvých, ale také na budoucí perspektivu celého státu. V dnešní společnosti je pro mladé lidi výzvou začlenění do práce a ekonomicky i sociálně aktivního občanství.

To je pro ně těžké, neboť v současnosti nejenže postrádají správné pobídky ze strany rodičů, školy a svého okolního prostředí, potkávají se ve svém okolí spíše s nesprávnými pobídkami, což mohou být pouliční lákadla, nedostatečný postih za určité chování ve smyslu obchodu, držení a pěstování drog. Situace vede k deviantnímu chování, nerespektování autority institucí a užívání drog. Takové chování je typické zejména pro sociálně slabé „zranitelné“ mladé lidi. (Van de Donk a kol., 2009)

10.3 Návrhy řešení

V kapitole Současnost drogového turismu v Nizozemsku a jeho dopady bylo charakterizováno několik konkrétních dopadů, které obecně turismus a s ním i drogový turismus v Nizozemsku v určitých oblastech vytváří. Některé z dopadů jsou pozitivní, některé negativní. V určitých případech můžeme tyto dopady charakterizovat jako méně závažné, jiné lze však považovat za vysoce závažné. Řešením jsou správná opatření v rámci protidrogové politiky země.

Dle studie *Geen deuren maar daden* (Van de Donk a kol., 2009) je správný směr protidrogové politiky značně složitou záležitostí, neboť má drogová kultura a dnešní urychlená společnost tendenci k neustálému vývoji a změnám. Návrhy řešení a možný budoucí vývoj drogového turismu v Nizozemsku vychází z jeho současné situace a bere v úvahu:

- vypjaté mezinárodní vztahy a tlak na vytváření restriktivních opatření v oblasti poptávky na trhu s konopím, kterou představují místní coffee shopy,
- „Backdoor problem“ a chybějící opatření na straně nabídky konopí, kterou představují organizované kriminální skupiny v rámci mezinárodního obchodu s drogami,
- turistickou přetíženost
- demonstrační efekt a s ním související rizikové užívání drog mladými lidmi,
- nedostatečnou autorita práva a policie.

Je třeba poznamenat, že v rámci aplikace protidrogové politiky musí být prvotním krokem zlepšení policejní situace v Nizozemsku. Ministr spravedlnosti již přislíbil navýšení investic do této oblasti. Důležitým krokem je však také navýšení policejních jednotek. V tomto případě by mohlo pomoci vytvoření příjemných podmínek pro policejní profesi. Základem je zajímavé platové ohodnocení a jiné benefity. Právě platové podmínky vyvolaly v nedávné době v Nizozemsku policejní stávkou. Policisté si stěžují nejen na plat, ale také na enormní vytížení a nedostatek pomocného personálu. (reflex.cz, 2018)

Dalším doporučením v rámci zlepšení policejní situace v Nizozemsku je posílení autority policie a posílení „autority zákonů.“ Při aplikaci práva do praxe obecní a městské radnice uvažují místní podmínky a jejich autonomie jim umožňuje zákony určitým způsobem dovykládat. To zapříčiňuje nedostatečné promítání zákonů do praxe. Vláda by měla zvážit, zda přizpůsobení práva „místním podmínkám“ nesnižuje jeho účinnost v praxi. Autorita tohoto práva by měla být jednotná na celostátní úrovni. Pomoci by mohl vládní experiment, který by místní podmínky z praxe vyloučil, aby právo bylo ve všech oblastech jednotné. Tak by se zlepšila i jeho kontrolovatelnost na celém území Nizozemska.

10.3.1 Opatření v oblasti Coffee shopů

Díky stále přísnějším pravidlům se snížil počet kaváren z původních 1500 prodejen v devadesátých letech na pouhých 573 v roce 2016. (Pereira, Batista de Paula, 2016). V případové studii *Geen deuren maar daden* je popsáno několik možností, jak by mohl vypadat budoucí vývoj kaváren, přičemž studie zdůrazňuje, že by měl být provoz kaváren v rámci obecného zájmu zachován, ačkoliv studie pracuje i s možností jejich úplného zákazu. Mimo jiné se studie zmiňuje o možnosti vytvořit z kaváren privátní kluby. (Van de Donk a kol., 2009) Tuto možnost se nizozemská vláda snažila přenést do praxe v podobě již zmíněných *wietpasů*, které však neměly v praxi úspěch. Je důležité zmínit, že prioritou vlády by nemělo být omezení vstupu turistů, nýbrž jejich přísná kontrola. To souvisí s problematikou nedostatků v místní policejní sféře.

Následující tabulka zobrazuje návrhy řešení, které byly definovány ve studii *Geen deuren maar daden*. Návrhy řešení jsou individuálně vyhodnoceny z hlediska ekonomických, turistických a společenských přínosů.

Tabulka 3 Přínosy jednotlivých návrhů řešení v rámci provozování coffee shopů

Návrh řešení	Ekonomický přínos	Turistický přínos	Společenský přínos
Legalizace	ano	ano	spíše ano
Jednostranná regulace	spíše ano	spíše ano	spíše ano
Oboustranná regulace	ano	spíše ano	spíše ano
Soukromé	spíše ne	spíše ne	ano
Celkový zákaz	ne	ne	spíše ne

Zdroj: vlastní zpracování

Zpracovala: Kaplanová, 2019

Nejvíce vhodná zejména z ekonomického hlediska se jeví varianta legalizace či oboustranné regulace, což by zároveň vyřešilo tzv. „backdoor problem“ na kterém je celá studie postavena. Vláda si je skutečnosti problému zadních dveří vědoma, a stejně tak si je vědoma příjmů, které z kaváren do rozpočtu plynou. Na základě již podniknutých vládních kroků lze očekávat, že se nizozemská protidrogová politika bude dále ubírat směrem k oboustranné regulaci. Podrobněji tyto kroky popisuje následující podkapitola.

Naopak by ekonomice ani turistům neprospěl celkový zákaz, protože všechny příjmy generované z prodeje drog by se pohybovaly na černém trhu. Největší přínos pro turisty by měla úplná legalizace. Nelze plně předpokládat, že by drogový turismus z oblasti zmizel úplně, ovšem zákaz by velice znesnadnil jeho činnost. Zákaz by pravděpodobně nepřinesl přínos ani společnosti, neboť původní myšlenkou legalizace bylo tolerování marihuany za účelem odklonu zejména mladých obyvatel od tvrdých drog. Zákaz by mohl vést k vyššímu počtu obyvatel závislých na tvrdých drogách.

Jednostranná regulace znamená, že se vláda orientuje na regulaci poptávky po drogách. Taková regulace byla až do nedávné doby strategií v nizozemské protidrogové politice. Návrh coffee shopů jako privátních klubů má za cíl zcela omezit vstup turistů do kaváren. Kavárny by tak byly přístupné pouze místním. Provoz kaváren, na který jsou místní zvyklí, by byl zachován a díky omezenému počtu členů by nebylo v kavárnách přeplněno a rušno. Nelze však předpokládat, že by turisté za drogami do Nizozemska přestali jezdit. Existuje pravděpodobnost, že by využívali místní obyvatele pro zprostředkování nákupu. Toto opatření by jistě způsobilo ztrátu kontroly nad poptávkou turistů po drogách a vedlo by k vyšší kriminalitě rezidentů, neboť by turistům zprostředkovali nákup drog nelegálně. (Pužejová, 2012)

Možným vhodným doplněním studie by mohla být opatření, která berou v úvahu zejména problém přenášení drog přes hranice Nizozemska. Je zajímavé, že v rámci pravidel AHOJ(G) mohou coffee shopy prodat pouze 5 gramů marihuany na osobu na den. V praxi však turisté drží u sebe více, protože uskutečňují více nákupů v různých kavárnách. Opatřením by mohlo být vytvoření podmínek, které zajistí, že turisté přestanou jezdit do Nizozemska drogu pouze nakoupit. Cílem tohoto opatření je, aby si turisté jeli drogu do destinace užít a využili i jiné služby cestovního ruchu, než jsou služby spojené pouze s nákupem drog (muzea, galerie, restaurace, hotely).

Pomocí by mohlo vytvoření systému evidence nákupů jednotlivých turistů. Systém by byl dostupný pouze kavárnám, které by nákupy evidovaly a určitým vládním institucím. Lze předpokládat, že evidence zabrání tomu, aby turisté nakupovali ve velkém. Nákup každého turisty by se zaevidoval do systému, přičemž každý turista by mohl za den provést omezený počet nákupů. V případě, že by turista nakoupil za den povolené maximum, už by díky evidenci nebylo umožněno učinit další nákup. Kontrolovatelnost dodržování počtu nákupů je pro efektivní fungování v praxi zásadní. Kontrolovat je třeba turisty i kavárny. V případě kaváren existuje riziko zadávání nepravdivých informací do systému či vědomé neevidování některých nákupů. Je proto potřeba definovat přísné postihy pro turisty i kavárny, kteří by pravidla pro fungování systému nedodržovali. Hrozbou tohoto opatření je problematika zpracovávání a nakládání s citlivými informacemi a riziko zneužívání dat.

10.3.2 Opatření v rámci boje proti organizovanému zločinu

Zásadním návrhem a zároveň očekávaným prvkem v rámci nového směru protidrogové politiky Nizozemska jsou právní kroky aplikované za účelem boje proti organizovanému zločinu. Ze základních principů ekonomie je jasné, že existence monopolu a oligopolu nejenže nabízejícím dává značnou vyjednávací sílu, mají také absolutní kontrolu nad daným trhem a moc určovat libovolnou cenu produktů. Na trhu s drogami jsou organizované kriminální skupiny jasným monopolem. (Mankiw, 2009) Jestliže chtějí kavárny využít podnikatelského potenciálu a sami pěstovat konopí ze zákona nemohou, nezbyvá jim nic jiného než se orientovat na černý trh. Kavárny jsou tedy jen spojovacím článkem mezi primárními nabízejícími (kriminální skupiny) a poptávajícími (turisté).

Ze základních principů ekonomie je jasné, že problém existence monopolu lze vyřešit rozšířením trhu o nové nabízející. (Mankiw, 2009) Je ve vládních silách i zájmu učinit tak opatření, díky kterému by byl nelegální obchod na černém trhu přinejmenším oslaben. Klíčová je legalizace a regulace pěstování konopí. Tak jako stát poskytuje licence pro provoz kaváren, může jednoduše poskytnout licence vybraným pěstitelům.

Pro kavárny by pak bylo právně závazné zásobovat se jen ze zdrojů oficiálně státem povolených pěstitelů, s čímž souvisí také velice důsledná kontrola a následná vymahatelnost práva ze strany policejních a dalších justičních orgánů.

Podle Bergmana (2017) vláda zahájila experiment a podpořila regulovanou produkci konopí, která by v rámci experimentu měla zásobit místní coffee shopy. Konopí tak bude sloužit výhradně pro rekreační účely. Senát schválil experiment, který byl součástí koaliční smlouvy nazvané „Důvěra v budoucnost.“ Experiment se setkal s kladnou odezvou a hned několik desítek měst vyslovilo podporu, přičemž se chce experimentu účastnit. Pro úspěšnost experimentu je podle magazínu důležitý dostatečný počet pěstitelů a široká škála odrůd. Za účelem posílení dostatečného počtu pěstitelů by mohlo být doplňujícím opatřením do budoucnosti zahrnutí soukromých pěstitelů do regulované produkce konopí. Podpora malých pěstitelů by mohla být nápomocná v boji proti skupinám organizovaného zločinu.

10.3.3 Opatření v oblasti problémové mládeže a závislosti

Jedním z řešení, které nizozemská vláda podnikla bylo odstranění coffee shopů z dosahu 250 metrů od škol. Pak zde existuje několik možností řešení, které jsou definovány ve studii *Geen deuren maar daden* (2009), avšak zatím nebyly vládou implementovány do praxe. Mezi nimi je například větší zaměření na prevenci a léčbu závislosti ve smyslu zřizování agentur, poraden a center pro mládež s rizikem vzniku závislosti, popřípadě pro mládež, která už se v určitém stavu závislosti nachází. Součástí prevence je masová kampaň ve školách. Dosud se podle studie věnuje prevenci přes 60 % škol. V rámci masových kampaní by mohla být účinná například antireklama přímo zaměřená na děti a mládež. Stejně jako reklama vyvolává v člověku zájem a motiv ke koupi, může antireklama sloužit k přesvědčení, že je daná věc špatná a škodlivá. V důsledku toho se objevuje demotivace a pocit zavržení.

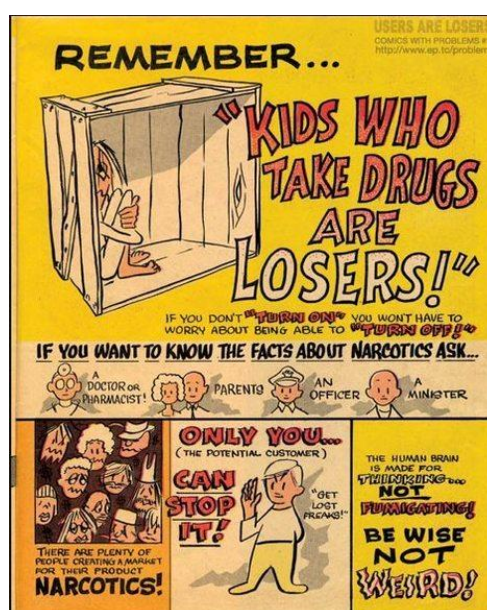
Níže jsou vyobrazeny konkrétní příklady antireklamy zaměřené na děti a mládež. Je vhodné poznamenat, že antireklama má vliv také na turisty. Z již uvedené typologie turistů plyne, že turisté vyhledávají zábavu, vzrušení a odreagování od každodenních starostí, přesto si však uvědomují rizika, která jsou s užíváním drog spjata. V případě že by se antireklama zaměřila na zdravotní, sociální i právní rizika účasti na drogovém cestovním ruchu, by mohli turisté zamezit nekontrolovatelnému užívání drog. (Pužejová, 2012)

Obrázek 3 Antireklama zaměřená na marihuanu

Zdroj: Kofteci in circa, 2019

Obrázek 2 Antireklama zaměřená na děti a mládež

Zdroj: MacBride in addiction.com, 2015

Doplněním studie by mohlo být vzdělávání učitelů v oblasti drog, neboť je více pravděpodobnější, že mladý člověk častěji vyhledává při řešení rizika jemu důvěrnější osobu (v tomto případě učitele), než neznámého, avšak kvalifikovaného specialistu z agentury. Výjimkou by nemělo být ani vzdělávání rodičů, neboť hrají v prevenci svých dětí významnou roli. Vhodným řešením by byl také pedagogický nebo specializovaný dozor pro prevenci kriminality ve školách, a to zejména z toho důvodu, že jsou mladí lidé velmi ovlivněni svým okolím a sociálními skupinami, se kterými přijdou do kontaktu. Velkou sociální skupinou jsou pak nejen přátelé, ale právě také spolužáci ve škole.

11 Drogový cestovní ruch v České republice

Česká republika patří mezi destinace drogového cestovního ruchu, přičemž největší význam má hlavní město Praha. (Pereira, Batista de Paula, 2016) Místní drogový turismus má nelegální aspekt, protože prodej, výroba, nákup i držení drog jsou v České republice zakázané. Základním právním předpisem upravujícím záležitosti ve věcech drog na území České republiky je zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Česká legislativa na rozdíl od nizozemské nerozlišuje měkké a tvrdé drogy. V České republice lze malé množství drog užívat pro osobní spotřebu pouze na základě platného lékařského předpisu. Držení jakýchkoliv produktů, jež obsahují podíl návykových látek, je mimo lékařské účely zakázáno a přinejmenším trestáno jako přestupek. Trestným činem je dle zákona držení více jak „malého množství“ drog. V případě marihuany je to držení více než 10 gramů a pěstování více jak pěti rostlin konopí. (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2017)

Česká legislativa pracuje s pojmy legální a nelegální drogy. Za legální drogy lze považovat alkohol a tabák, jež jsou v zemi právně i společensky nejen tolerovány, ale také nadměrně užívány. Nelegální drogou na území ČR jsou všechny ostatní drogy nespádající do již zmíněné kategorie legálních drog, tedy například pervitin, kokain, extáze, heroin a jiné. Ač je konopí řazeno do skupiny nelegálních drog, je díky toleranci pro lékařské využívání zařazeno do tzv. mírnějšího režimu zákona o návykových látkách. Legálně lze tedy podle zákona konopí užívat pouze pro terapeutické, vědecké a veterinární účely. Pěstovat konopí pro tyto účely mohou pouze specializovaná výzkumná pracoviště, a to na základě licence udělené Státním ústavem pro kontrolu léčiv. (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2017)

Drogový turismus v České republice je spojen zejména s nočním životem, kdy turisté navštěvují noční kluby a účastní se různých festivalů a koncertů. Někteří drogoví turisté přijíždí do České republiky za účelem nákupu drog. Jedná se především o nákup pervitinu německými turisty.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2016 (2017) a Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018 (2011) poskytuje přehled o současné podobě drogové scény v České republice. Česká republika se potýká s následujícími problémy:

- nadměrná konzumace legálních drog,
- široká dostupnost nelegálních drog,
- špatná kvalita nelegálních drog (zejména pervitin, kokain),
- vysoký podíl problémových uživatelů drog,
- výroba a export pervitinu do zahraničí (Německo).

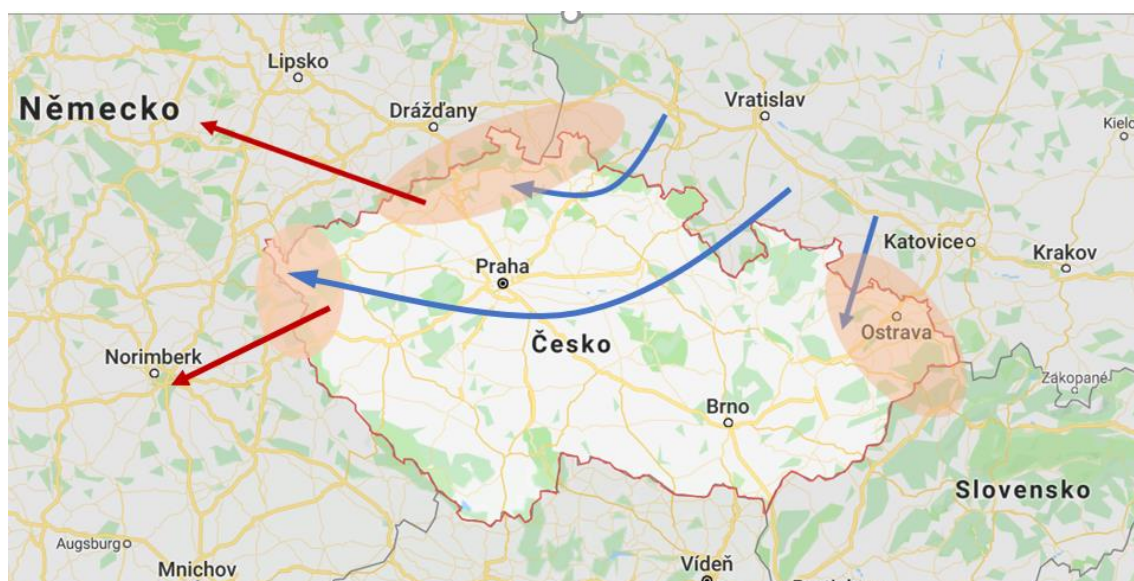
Užívání legálních drog je velice častou záležitostí napříč celou populací. Z výroční zprávy (2017) vyplývá, že alespoň jednou v životě kouřilo více než 60 % Čechů ve věku 15-64 let. Alkohol je také českou populací užíván v nadměrné míře. Přes 82 % Čechů ve věku 15-64 let požilo za poslední rok alkohol.

Nejčastěji užitými nelegálními drogami místní populace jsou konopné drogy. Dále v pořadí následují léky na uklidnění bez lékařského předpisu, pervitin a extáze. Zejména pak léky na uklidnění získávají lidé například od svých známých nebo prostřednictvím internetu. (Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR, 2017) Závažným problémem české drogové scény je stále narůstající počet problémových uživatelů. V roce 2008 bylo přes 87 % uživatelů drog klasifikováno jako problémových. Celkový počet těchto uživatelů v roce 2008 činil 28 300. (Kiššová, 2011)

O dostupnosti a kvalitě drog se zmiňuje Pokorný a kol. (2005) v deníku iDnes.cz. Reportéři deníku prováděli na Václavském náměstí v Praze terénní experiment a výsledky byly překvapivé. Nejenže lze drogy obstarat do 10 minut, znepokojující byla také kvalita. Po provedené expertize získaných drog vyšlo najevo, že místo kokainu reportéři v několika případech pořídili například omítku nebo vitamin C. Článek se zmiňuje také o původu drog a uvádí, že pervitin se nejčastěji „vaří u nás“ a kokain se do České republiky dostává z Nizozemska.

Výroba pervitinu na českém území je podle Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v ČR (2007) považována za závažný problém. Pervitin se nejčastěji vyrábí v sociálně vyloučených lokalitách, z nichž nejhorší je situace v česko-německém pohraničí (Ústecký kraj). Druhou nejvíce problémovou oblastí je pak Moravskoslezský kraj a oblast Bavorského pohraničí (Chebsko, Ašsko). Léky, které představují hlavní složku pro výrobu pervitinu se podle EMCDDA (2018a) dostávají do ČR z Polska. Situace je pro přehled znázorněna níže.

Obrázek 4 Výroba a export pervitinu v ČR

Zdroj: Google maps, 2018
Zpracovala: Kaplanová, 2019

Na mapě jsou označeny problémové pohraniční oblasti. Modré šipky znázorňují dovoz léků potřebných pro výrobu pervitinu do daných oblastí. Červená šipka pak označuje export zde vyrobeného pervitinu. Potom, co se prodej těchto léků v Polsku omezil, je nyní lék nelegálně dovážen z Turecka, avšak Polsko zůstává pro tyto operace klíčovou tranzitní zemí. Turecko má mimo jiné podle statistik také nejvíce lékáren v Evropě, a tak je dostupnost některých léků zaručena. (Statista, 2019)

Současná aplikace protidrogové politiky v České republice vychází z Národní strategie protidrogové politiky pro období 2010-2018 (2011) a bere v úvahu aktuální situaci. Strategie byla rozdělena do čtyř základních pilířů, přičemž pro každý pilíř je definován konkrétní cíl. Přehled těchto pilířů, cíle i jednotlivé kroky jsou obsahem následující tabulky.

Tabulka 4 Národní strategie protidrogové politiky ČR 2010-2018

Pilíř	Primární prevence	Léčba a sociální začleňování	Snižování rizik	Snižování dostupnosti drog
Cíl	Snížit míru experimentálního a příležitostného užívání drog zejména mladými lidmi	Snížit míru problémového a intenzivního užívání drog	Snížit potenciální rizika spojená s užíváním drog pro jedince a společnost	Snížit dostupnost drog zejména pro mladé lidi
Kroky	<ul style="list-style-type: none"> • Motivace k životnímu stylu bez drog • Posunutí zahájení experimentování s drogami do vyššího věku 	<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšení sociálního statutu a míry sociálního začlenění uživatelů drog • Zlepšení celkového zdraví uživatelů drog 	<ul style="list-style-type: none"> • Snížení rizik negativních zdravotních a sociálních důsledků 	<ul style="list-style-type: none"> • Regulace a kontrola trhu s omamnými látkami • Zaměření na trestné činnosti organizované a mezinárodní formy

Zdroj: Úřad vlády České republiky, 2011

Zpracovala: Kaplanová, 2019

Z Národní strategie (2011) vyplývá, že následujícími přístupy pro dané období je snižování nabídky i poptávky po drogách a snižování rizik s tím spojených. Strategie zmiňuje v souvislosti s plněním cílů protidrogové politiky účast na mezinárodní spolupráci. V roce 2016 činily celkové veřejné výdaje související s drogami 56,8 milionu EUR, což představuje 0,03 % hrubého domácího produktu (HDP). Z toho téměř 59 % financovalo aktivity na snižování nabídky a zbývající výdaje byly na snížení poptávky. (EMCDDA, 2018b)

Na základě prostudování nizozemského modelu je však vhodné nastínit také alternativní možnosti, jako je legalizace, popřípadě oboustranná regulace měkkých drog. Jedná se o přístupy, které zahrnují ekonomické, sociální i turistické přínosy, proto by se mohly jevit jako budoucí možné směry protidrogové politiky České republiky. S tím souvisí i zvyšující se společenská tolerance marihuany. Stejně jako v případě nizozemského modelu – podnětem pro legalizaci měkkých drog je snaha stabilizovat a snížit užívání tvrdých drog.

Výroční zpráva ve věcech drog v ČR (2017) uvádí, že 22 % respondentů souhlasí se společenským tolerováním marihuany. 20 % respondentů si na tuto problematiku zatím nevytvořilo žádný názor.

Zatímco v roce 2006 souhlasilo s tolerancí 23,5 % mužů a 15,7 % žen, v roce 2016 už se zvýšila tolerance na necelých 26 % u mužů a 18,5 % u žen. Za nejvíce přijatelné považují respondenti užívání léků na uklidnění nebo proti bolesti, poté užívání alkoholu, tabáku, konopných drog a nejméně přijatelné je užívání ostatních drog. (Výroční zpráva ve věcech drog v ČR, 2017)

Z tohoto hlediska je vhodné definovat 3 možné scénáře budoucího směru protidrogové politiky České republiky. Scénáře a jejich pravděpodobné výhody a nevýhody jsou vyobrazeny v následující tabulce.

Scénář	Výhody možného vývoje	Nevýhody možného vývoje
Restrikce	<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšení situace v česko-německém pohraničí a dalších sociálně vyloučených lokalitách, • stabilizace a snížení užívání drog zejména mladými lidmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokles drogového turismu, a zvýšení kriminality, • posílení oligopolních nabízejících, • vysoké náklady na plnění strategie, • příjmy z drogového turismu v černé a šedé ekonomice • zvýšení cen drog (bariéra pro vstup nových nabízejících na trh s drogami).
Situace beze změny (viz. národní strategie pro rok 2010-2018)	<ul style="list-style-type: none"> • Neoficiálně drogový turismus v ČR přetrvává a rozvíjí se: noční život ve městech (hlavně Praha) a účast na festivalech užíváním marihuany, extáze a alkoholu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drogový turismus v zemi oficiálně není, a tak se příjmy pohybují v černé a šedé ekonomice.
Legalizace (oboustranná regulace) měkkých drog	<ul style="list-style-type: none"> • Vhodné podmínky pro vytvoření kvantitativní studie, • rozvoj legálního drogového turismu a přechod legálních příjmů drogového turismu z černé ekonomiky do státního rozpočtu, • podnikatelský potenciál, snížení nezaměstnanosti, • oslabení trhu s tvrdými drogami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoké náklady spojené s aplikací scénáře. • Riziko neúspěchu aplikování scénáře do praxe.

Zdroj: vlastní zpracování
Zpracovala: Kaplanová, 2019

Prvním možným scénářem je **restrikce**. Ta je spojena s omezujícími opatřeními, které mají za cíl jakkoliv odradit od účasti na trhu s drogami. Z ekonomického hlediska je restrikce drog spojena s transakčními náklady. Běláčková a kol. (2015) se ve své případové studii věnuje transakčním nákladům na trhu s drogami a uvádí, že „*všechny formální zákazy, které se zaměřují na trh s drogami, mají za cíl zvýšit transakční náklady a odradit zúčastněné strany od účasti na trhu.*“ (Běláčková a kol, 2015, s. 297) Autoři zmíněné studie také tvrdí, že jsou transakční náklady na tomto trhu vysoké a lze mezi ně zařadit riziko zatčení a zabavení produktu nebo například riziko nedostatečné kvality produktu. V případě marihuany bylo pro některé účastníky vlastní pěstování konopí řešením, jak se vyhnout transakčním nákladům spojeným s nákupem na nelegálním trhu. Mezi nimi uváděli nedostatečný počet a kvalitu jednotlivých odrůd marihuany, neekologické techniky pěstování, nebo nepohodlí při obchodování se zločineckými organizacemi. Restrikce by sebou mohla nést určitá rizika, jako je například možnost vytvoření monopolního nabízejícího na trhu a také změna spotřebního chování uživatelů drog. (Běláčková a kol., 2015) Podle Sumnalla a kol. (2004) je poptávka po většině drog elastická a uvádí, že snížená dostupnost a vyšší cena některých drog by mohla vyvolat narůstající spotřebu jiných drog, proto je potřeba hledět na restrikci drog komplexně. Na poptávku má vliv také kvalita drogy, přičemž platí, že vyšší kvalita drog znamená vyšší elasticitu.

Lze předpokládat, že obecně restrikce a s ní spojená rizika a transakční náklady budou mít negativní dopady na činnost drogového turismu. Restrikce by pravděpodobně vedla ke snížení dostupnosti drog, která je však pro rozvoj drogového turismu základním předpokladem. Příjmy z drogového turismu by se navíc stále pohybovaly v oblasti černé a šedé ekonomiky.

Vláda by byla nucena obětovat značné finanční prostředky na vytvoření a naplňování nového směru strategie, které by byla spojena se schválením přísných opatření intenzivně kontrolovaných ze strany policie. Výhodou této strategie by však mohlo být zlepšení problémové situace v česko-německém pohraničí a stabilizace či pokles užívání drog napříč populací.

Konkrétním návrhovým opatřením pro tento scénář by mohla být edukační kampaň zaměřená proti drogám. Kampaň by byla komunikována formou viditelné antireklamy a nesla by sdělení zahrnující:

- zdravotní rizika při užívání drog (předávkování, přenos nemocí, závislost),
- právní rizika (pokuty, vězení),
- sociální rizika (společenské odsuzování, ztráta přátel, zaměštnání a rodinného zázemí, odsunutí na okraj společnosti),
- riziko nákupu nekvalitních drog (Experiment potvrdil špatnou kvalitu drog na českém trhu).

Navrhovanou cílovou skupinou jsou zahraniční i domácí turisté přijíždějící do hlavního města Praha. Jedná se o segment mladých lidí, kteří cestují za účelem zábavy a odreagování s přáteli a vyhledávají společenské události. Kampaň by však ovlivnila také místní. Návrh kampaně bude komunikován pomocí plakátů a letáků. Jejich rozmístění je vhodné do turisticky vytižených oblastí. Pro účely práce jsou navrhovány hostely, letiště, zastávky metra, budova hlavního nádraží a Václavské náměstí, které je označováno za drogovou tržnici. (Pokorný a kol., 2005) Umístění jednotlivých letáků a plakátů je součástí následujícího přehledu.

Tabulka 5 Návrh umístění anti-reklamy

Místo	Vhodné umístění	Komunikační prostředek
Letiště Václava Havla	Prostor odběru zavazadel	plakát
Hlavní nádraží	Prostor nákupu jízdenek	plakát
Hotely, hostely	Recepce	letáky
Metro	Stanice Můstek, Muzem, Florenc Přepavní vagóny	plakát
Václavské náměstí	Poblíž stánků s občerstvením	plakát

Zdroj: vlastní zpracování
Zpracovala: Kaplanová, 2019

Součástí kampaně je vytvoření webu, který bude informovat veřejnost o dané kampani. Bude více charakterizovat cíl, poslání, harmonogram kampaně a její očekávané výsledky. Web by měl také zdůraznit současnou nepříznivou situaci drogové scény v ČR.

Celkové náklady uvažují cenu za grafický návrh plakátů a letáků, jejich tisk a distribuci a také náklady na vytvoření webu. Hrubý odhad jednotlivých nákladů je zpracován v následující tabulce.

Tabulka 6 Odhad nákladů na kampaň proti drogám v ČR

Položka	Náklad
Náklady na design plakátů a letáků	3 500,00 Kč
Náklady na tisk plakátů (50ks)	1 500,00 Kč
Náklady na tisk letáků (100ks)	1 000,00 Kč
Náklady na distribuci plakátů a letáků	2 500,00 Kč
Tvorba a design webu	30 000,00 Kč
Celkem	38 500,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zpracovala: Kaplanová, 2019

Druhým možným scénářem je tzv. **situace beze změny** a odpovídá současné situaci. Možným budoucím směrem by tak mohlo být pokračování v plnění současné Národní strategie protidrogové politiky. Nynější opatření se nesou spíše restriktivním směrem, transakční náklady však pravděpodobně nejsou dostatečně vysoké na to, aby většinu subjektů odradily od účasti na trhu s drogami. Drogový turismus i obchod s drogami se tedy v České republice nelegálně rozvíjí, avšak příjmy jsou stále součástí šedé a černé ekonomiky.

Posledním možným scénářem je možnost **legalizace či oboustranné legalizace měkkých drog**. Existuje pouze nízká pravděpodobnost, že pravidelný uživatel konopí přejde k více návykovým a škodlivým látkám. Vzhledem k značnému podílu populace, která marihuanu užívá a toleruje, představuje legalizace krok vhodný ke snížení a stabilizaci počtu závislých na tvrdých drogách. Navíc je již konopí v České republice tolerováno, i když pouze pro léčebné účely.

Je velmi pravděpodobné, že by se Česká republika stala jednou z oficiálních destinací drogového cestovního ruchu. Zatím se drogový turismus v České republice nachází v nelegální sféře. Česká republika splňuje několik předpokladů pro jeho rozvoj. Je ekonomicky stabilní a má značné zdroje kulturního bohatství, čímž láká k návštěvě turisty po celém světě.

Navíc se v zemi pravidelně konají různé společenské události jako například koncerty známých osobností, místní hudební festivaly a akce v nočních klubech, které jsou atraktivní zvláště pro mladé turisty. Za účelem rozvoje drogového turismu se může Česká republika v některých případech inspirovat příkladem Nizozemska. Například existence kaváren nebo jiných vhodných míst pro odpočinek a odreagování s přáteli by mohla představovat potenciál pro místní podnikatelské prostředí i pro místní turismus.

Legální a tolerovaný drogový turismus by zemi jistě přinesl značné příjmy. Ty by na rozdíl od předchozích scénářů plynuly do státního rozpočtu stejně, jak je tomu v nizozemském modelu. Vládě by tento krok umožnil lepší kontrolovatelnost a možnost efektivní regulace a dohledu nad drogovou situací v České republice.

V souvislosti s tímto scénářem je však nutné učinit opatření v oblasti protidrogové politiky, což sebou nese určité náklady a zároveň riziko, že se scénář nepodaří uvést do praxe. Především potřebná je pak novela zákona definující pravidla pro nabízející a prodávající na trhu s konopím. Základním požadavkem pro praktikování protidrogové politiky je dobrá úroveň autority a kapacity policejních orgánů, což může být v České republice problém. Stejně tak je základním požadavkem promyšlený důsledný systém kontroly ve věci uplatňování práva. Následně by mělo dojít ke stabilizaci užívání tvrdých drog. Je doporučeno klást důraz také na kvalitu drog, která je podle provedeného experimentu deníku iDnes.cz (Pokorný a kol., 2005) nedostatečná. Jako účinné by se mohlo prokázat regulované a státem kontrolované pěstování marihuany, stejně tak kontrola dodávek do kaváren a jiných podniků. Konopný trh by se pravděpodobně stal pro výrobce a pěstitele drog atraktivní, neboť by díky legalizaci měkkých drog pravděpodobně došlo ke snížení transakčních nákladů. To by v budoucí situaci mohlo pro některé subjekty znamenat přechod od výroby pervitinu k pěstování konopí.

Konkrétním návrhovým opatřením pro tento scénář je podobně jako u prvního scénáře vytvoření webu. V případě tohoto scénáře však web nese jiné poslání. Nemá za cíl odrazovat ani poučovat turisty. Web by sloužil potřebám turistů jako informační podklad pro cestování do destinací drogového turismu v ČR.

Turistům by mělo být umožněno důkladně se informovat o nabízených produktech a službách v rámci drogového cestovního ruchu.

Web by tedy nesl charakter ne edukačního, ale spíše informačního portálu drogového cestovního ruchu. Byl by navržen a spravován vládou České republiky ve spolupráci s Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti. Náklady na vytvoření a správu webu by se podle odhadů mohly pohybovat v řádů desítek tisíc.

Navrhovaný web by měl zahrnovat následující:

- informace o destinacích, událostech a podnicích nabízejících služby drogového cestovního ruchu,
- informace o rizicích spojených s užíváním drog v ČR (př. nízká kvalita drog),
- informace o základní zdravotní péči pro turisty v ČR.

Závěr

Cílů práce bylo dosaženo. Cíl charakterizovat historii drogového cestovního ruchu byl promítnut v kapitole č. 5: Drogový cestovní ruch. S historií drogového turismu také souvisí kapitola č. 2, která se zabývá užíváním drog ve společnosti. Cíl analyzovat účastníky drogového cestovního ruchu vychází z poznatků kapitoly Účastník cestovního ruchu, kde došlo také k rozdělení účastníků do jednotlivých typologií. Užší pojem účastník drogového cestovního ruchu byl pak na základě předchozích poznatků popsán v samostatné kapitole. Záměr určit dopady, které drogový turismus způsobuje je v práci vysvětlen na příkladu Nizozemska a České republiky. Dopady drogového turismu byly v rámci těchto příkladů také vyhodnoceny a následně pro ně byla stanovena návrhová řešení. Dílčím cílem definovat pojem droga a popsat historii užívání drog se práce zabývala hned v úvodu v prvních dvou kapitolách. Práce se mimo jiné věnovala rizikům, které s drogovým turismem souvisí. Byly definovány také nejznámější destinace drogového turismu.

Cestovní ruch má v dnešní době značný mezinárodní a masový charakter. Dochází k rozšiřování trendů v nabídce cestovního ruchu a drogový turismus je právě jedním ze současně se rozvíjejících. Práce dokazuje, že je drogový turismus velice komplexním a složitým fenoménem, a ačkoliv se rozvíjí, někde je cílem ho omezit. Cestování je součástí kultury již odjakživa a současný moderní svět umožňuje lidem cestovat víc než kdy dříve.

Drogoví turisté se vydávají na cesty většinou s motivem zábavy a odreagování, někteří chtějí naopak poznávat. Droga je v tomto případě součástí každého motivu cesty a rizika, která jsou s jejím požitím spojená, dodávají tomuto trendu kontroverzní charakter. Svět posouvá hranice a toleruje stále více, proto cestujte, ale buďte chytrí, obezřetní a respektujte rizika.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Odborné zdroje

- Beránek, J. a kol. (2013). *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Mag Consulting.
- Čertík, M. (2001). *Cestovní ruch: vývoj, organizace a řízení*. Praha: OFF.
- Dupeyras, A., Remand, A., Graham, T., Joengbae, K. (2010). *Tourism in OECD countries 2010: Trends and Policies*. OECD.
- Escohotado, A. (2003). *Stručné dějiny drog*. Praha: Volvox Globator.
- Evans, K. (2003). *Válka bez konce aneb Krátký smutný příběh o dlouhé válce proti drogám*. Praha: Volvox Globator.
- Gúčík, M. (2010). *Cestovní ruch: Úvod do štúdia*. Banská Bystrica: Dali-BB.
- Gúčík, M. (2011) *Cestovní ruch – politika a ekonomia*. Banská Bystrica: Dali-BB.
- Jakubíková, D. (1995). Činitelé ovlivňující rozvoj cestovního ruchu. In D. Jakubíková, J. Ježek, & M. Pavlák, *Cestovní ruch*. (s. 36-72). Plzeň: Západočeská univerzita.
- Ježek, J. (1995). Životní prostředí. In D. Jakubíková, J. Ježek, & M. Pavlák, *Cestovní ruch*. (s. 119-138). Plzeň: Západočeská univerzita.
- Jakubíková, D. (2012). *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. Praha: Grada.
- Kabela, M. (2002). *Holandská skutečnost: nizozemské aktuality, lidé a prostor, tolerance, média, školství, zdravotnictví, zemědělství*. Brno: Barrister.
- Kiššová, L., (2011). *Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Kolektiv autorů sdružení SANANIM. (2007). *Drogy: otázky a odpovědi*, Praha: Portál.
- Mahdalíčková, J. (2014). *Víme o drogách všechno?*. Praha: Wolters Kluwer.
- Mankiw, G. N. (2009). *Zásady ekonomie*. Praha: Grada.
- Maternová, M. (2013). *Fenomén alkoholismu a možnosti sociální práce* (Diplomová práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Mravčík, V., Chomynová, P., Grohmannová, K., Janíková, B., Tion Leštinová, Z., Rous, Z., Kiššová, L., Kozák, J., Nechanská, B., Vlach, T., Černíková, T., Fidesová, H., & Vopravil, J. (2017). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2016*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Palatková M. & Zichová, J. (2011). *Ekonomika turismu*. Praha: Grada Publishing.

- Palatková, M. (2011). *Mezinárodní cestovní ruch*. Praha: Grada Publishing.
- Pásková, M. (2014) *Udržitelnost cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Pecharová, A. (2015). *Předpoklady rozvoje cestovního ruchu ve zvolené oblasti – okres Kolín* (Bakalářská práce). České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Petrů, Z. (2007). *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. Praha: Idea servis.
- Pužejová K. (2012). *Drogový turismus* (Bakalářská práce). Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové.
- Riesel, P. (1999). *Lesk a bída drog*. Olououc: Votobia.
- Rimeš, M. (2006). *Hodnocení ekonomických, sociálních a ekologických vlivů cestovního ruchu na regionální ekonomiku* (Bakalářská práce). Brno: Masarykova univerzita.
- Ryglová, K. (2009). *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů*. Ostrava: Key Publishing.
- Ryglová, K., Burian, M., & Vajčnerová I. (2011). *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada.
- Walterová, S. (2007). *Právní úprava drogové kriminality v Nizozemsku a v České republice* (Diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita.
- WTTC. (2019). *Travel & Tourism economic impacts 2018: Netherlands*. London: WTTC.
- Zichová, J. (2014). Faktory ovlivňující trh turismu. In M. Palatková, J. Zichová, *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. (s. 32-36) Praha: Grada Publishing a.s.

Internetové zdroje

- Baret, D. (2018). *Reflex*. Cit. 10.4.2019, dostupné z:
<https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/89747/nizozemsko-resi-velky-problem-policiste-chteji-stavkovat-zavrou-se-i-sluzebny.html>
- Belackova, V., Maalsté, N., Zabransky, T., & Grund, J. P. (2005). “Should I Buy or Should I Grow?” How drug policy institutions and drug market transaction costs shape the decision to self-supply with cannabis in the Netherlands and the Czech Republic. *International Journal of Drug Policy*, 26 (3), 296-310.
<https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2014.12.002>
- Bergman, D. (2017). *Magazín Legalizace*. Cit. 18.3.2019, dostupné z:
<http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/2894-nova-nizozemska-vladni-koalice-konecne-podporila-legalni-produkci-konopi>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017). *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Cit. 18.4.2019, dostupné z: <https://www.cbs.nl/en-gb/artikelen/nieuws/2017/34/tourism-sector-continues-to-grow>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). Government expenditure on culture in the Netherlands from 2006 to 2016 (in million euros). In *Statista - The Statistics Portal*. Cit. 16.4.2019. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/623619/government-expenditure-on-culture-in-the-netherlands/>.

Cohen, E. (1972). Toward a Sociology of International Tourism. *Social Research*, 39(1), 164-182. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40970087>

Cohen, E. (1979). A Phenomenology of Tourist Experiences. *Sociology*, 13(2), 179–201. <https://doi.org/10.1177/003803857901300203>

EMCDDA. (2012). *Travel and drug use*. Lisabon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Dostupné z: http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/677/Travel_and_drug_use_394352.pdf

EMCDDA. (2018a). *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*. Cit. 15.4.2019, dostupné z: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/czech-republic/drug-markets_en

EMCDDA. (2018b). *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*. Cit. 15.4. 2019. Dostupné z: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/czech-republic/public-expenditure_en

Eurostat. (2018a). *Europa.eu*. Cit. 15.3.2019, dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics_-_participation_in_tourism#Participation_in_tourism_lower_in_people_aged_65_and_over

Eurostat. (2018b). *Europa.eu*. Cit. 17.3.2019, dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec0001&plugin=1>

Eurostat. (2018c). *Europa.eu*. Cit. 20.3.2019, dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

EuroZprávy.cz. (2018). *Eurozprávy.cz*. Cit. 24.3.2019, dostupné z: <https://eurozpravy.cz/ekonomika/evropa/224417-nejznamejsi-ulice-na-svete-red-light-district-neni-jen-vykladni-skrini-prostitute-ma-tvrda-pravidla/>

Fišerová, M. (2000). *Stránky ústavu farmakologie 3. LF UK*. Cit. 7.4.2019, dostupné z: http://farmakologie.lf3.cuni.cz/drogy/articles/zavislost_ol.htm

Goudie, A. J., Sumnall, H. R., Field, M., Clayton, H., & Cole, J. C. (2007). The effects of price and perceived quality on the behavioural economics of alcohol, amphetamine, cannabis, cocaine, and ecstasy purchases. *Drug and Alcohol Dependence*, 89(2-3), 107-115. <http://dx.doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2006.11.021>

Gunpowder.cz. (2019). *Historie čaje*. Cit. 15.4.2019, dostupné z: <http://www.gunpowder.cz/historie>

Hampejs, M. (2018). *Lidovky*. Cit. 24.3.2019, dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/z-nizozemska-se-stava-narkostat-varuje-policie-s-kriminalitou-nestiha-bojovat.A180222_171725_In_zahranici_mha

Hein, A. (2016). *Dutch Amsterdam*. Cit. 24.3.2019, dostupné z: <http://www.dutchamsterdam.nl/4456-amsterdam-europe-eight-most-popular-city-destination>

Hoffmanová, B. (2014). Drug consumption tourism as a social phenomenon. *Trakia Journal of Sciences*, 12(4), 455-460. doi:10.15547/tjs.2014.04.017

Holcnerová, P. *Alkohol . historie*. Cit. 17.3.2019, dostupné z: www.adiktologie.cz/cz/articles/download/3460/alkohol-uvod-historie-pdf

Hurýsek, L. (2015a) *Magazín Legalizace*. Cit. 28.3.2019, dostupné z: <http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/1545-osobnost-legalizace-derrick-bergman-paradoxy-nizozemske-pseudolegalizace>

iDnes.cz. (2009). *iDnes.cz*. Cit 16.3.2019, dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/moda/jak-se-pilo-ve-stredoveku.A090214_150841_faiyo_adl

iDnes.cz. (2017). *iDnes.cz*. Cit. 24.3.2019, dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/amsterdam-turiste-turistika-mesto-opily-pivocykl-zakaz-omezeni.A171113_091519_eko-zahranicni_div

Investiční web. (2014). *Investiční web*. Cit. 21.3.2019, dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/news-2014-6-25-prostituce-a-drogy-prinaseji-ekonomice-nizozemska-04-pct-hdp/>

Investiční web. (2016). *Investiční web*. Cit. 19.3.2019, dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/2016-4-24-25-nejbohatsich-zemi-sveta-globalni-ekonomicky-vyhled-na-rok-2016/>

Jaeger, K. (2019). *Magazín Legalizace*. Cit. 10.4.2019, dostupné z: <http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/3433-clovek-vyuziva-konopi-jiz-dele-nez-deset-tisic-let>

Klement Hůlková, B. (2017). *Inspirace na cestu*. Cit. 1.4.2019, dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/10-mist-v-holandsku-ktera-musite-videt/>

- Kofteci, D. (2019). *circa*. Cit. 22.3.2019, dostupné z: <https://www.circa.com/story/2018/09/14/cannabis-country/racism-and-the-war-on-drugs>
- Lidovky. (2013). *Lidovky.cz*. Cit. 3.4.2019, dostupné z: https://www.lidovky.cz/cestovani/zadne-drogy-pro-turisty-v-holandsku-zakon-nedodrzuji.A130115_121856_nej-tipy_mc
- MacBride, K. (2015). *addiction.com*. Cit. 22.3.2019, dostupné z: <https://www.addiction.com/12821/six-anti-drug-ads-well-never-forget/>
- MacCoun, R.J. (2011). What can we learn from the Dutch cannabis coffeeshop system? *Addiction*, 106 (11), 1899-1910. doi:10.1111/j.1360-0443.2011.03572.x
- MJ NEWS NETWORK. (2015b). *Magazín Legalizace*. Cit. 18.3. 2019, dostupné z: <http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/1777-nizozemsko-cizinci-jsou-opet-vitani-v-mistnich-coffeeshopech?magazineId=10>
- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti. (2017). *drogy-info.cz*. Cit. 17.4.2019, dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/legislativa/konopi/>
- National geographic. (2017). *National Geographic*. Cit. 17.3.2019, dostupné z: <https://www.national-geographic.cz/video/posledni-jizda-amsterdam-zakazal-pivni-kola-20171106.html?photo=1>
- NICM. (2018). *Národní informační centrum pro mládež*. Cit. 10.4.2019, dostupné z: <http://www.nicm.cz/drogy-a-jine-zavislosti-charakteristika>
- Paletová, L. S. (2017). *Kiwi.com*. Cit. 20.3.2019, dostupné z: <https://www.kiwi.com/stories/gabon-the-next-drug-tourism-destination/>
- Pásková, M. (2012) Enviromentalistika cestovního ruchu. *Czech Journal Tourism*, 1(2), s. 77-113. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/286707237_Environmentalistika_cestovniho_ruchu_Tourism_Environmentalism
- Pazdera, J. (2010). *Objective Source E-Learning*. Cit. 11.3.2019. Dostupné z: http://www.osel.cz/5369-alkohol-je-hosi-nez-heroin-crack-i-pervitin.html?typ=odpoved&id_prispevku=109966
- Pereira, T. F. P. D., & Batista de Paula, L. (2016). Drug Tourism: General Overview, Case Studies and New Perspectives in the Contemporary World. *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation*, 7(3), 188-202. doi: 10.1515/ejthr-2016-0021
- PGEU. (2019). Number of pharmacies in Europe in 2015, by country. In *Statista - The Statistics Portal*. Cit. 13.4. 2019. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/744500/number-of-pharmacies-europe-by-country/>.
- Pokorný a kol. (2005). *iDnes.cz*. Cit. 16.4.2019, dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/drogy-se-prodavaji-pred-ocima-policie.A050807_215303_domaci_ad

- Radačičová, S. (2012). *Hospodářské noviny*. Cit. 7.4.2019, dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-54416630-turiste-nebudou-smet-do-coffee-shopu>
- Richards, G., Dupeyras, A., Hyunhwan, K., Renaud, A. (2009). *The Impact of Culture on Tourism*. OECD publishing. <https://dx.doi.org/10.1787/9789264040731-en>
- Sarisová, K. (2014). *O psychologii.cz*. 15.3.2019, dostupné z: <http://www.opsychologii.cz/clanek/96-kava-caj-pervitin-extaze-kokain-drogy-zvane-psychostimulancia/>
- Sládek, J. (2018). *iDnes.cz*. Cit. 22.3.2019, dostupné z: https://www.idnes.cz/cestovani/kolem-sveta/amsterdam-turiste-kriminalita-red-light-district.A180731_417747_kolem-sveta_hig
- Svetkavy.cz*. (2019). *Historie*. Cit. 15.4.2019, dostupné z: http://www.svetkavy.cz/info_historie.php
- Ševčíková, H. (2012). *Webchemie.cz*. Cit. 16.3.2019, dostupné z: https://www.webchemie.cz/historie_alkoholu.html, 2012, Historie alkoholu, Hana
- Tejkalová, K. (2014). *Zprávy z MUNI*. Cit. 15.3.2019, dostupné z: <https://www.em.muni.cz/vite/4163-jak-je-to-s-legalizaci-konopi-v-nizozemsku>
- Tysdal, D. (2010). *Travel insurance review*. Cit. 10.3.2019. Dostupné z: <https://www.travelinsurancereview.net/2010/02/17/what-motivates-people-to-travel/>
- U.S.News. (2019a). *U.S. News & WORLD REPORT*. Cit. 20.3.2019. Dostupné z: <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2019-03-20/these-are-the-worlds-happiest-countries>
- U.S.News. (2019b). *U.S. News & WORLD REPORT*. Cit. 20.3.2019. Dostupné z: <https://www.usnews.com/news/best-countries/netherlands>
- UNWTO. (1991). *Resolution of the international conference on travel and tourism statistics*. Ottawa: UNWTO, Canada. Dostupné z: <http://repository.uneca.org/pdfpreview/bitstream/handle/10855/3921/Bib-29976.pdf>
- UNWTO. (2010). *UNWTO World Tourism Barometr*. Madrid: World Tourism Organisation. Dostupné z: http://mkt.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom10_3_en.pdf
- Uriely, N. & Belhassen, Y. (2006). Drug and risk-taking in tourism. *Annals of Tourism Research*, 33(2), s. 339-359. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.10.009>

Van de Donk, W. B. H. J., Boekhoud, P., van den Brink, W., Fijnaut, C., Horstink-von Meyenfeldt, S. J. E., van de Mheen, D., Rigter, H. G. M. & van Vliet-Huiper, A. (2009). *Geen deuren maar daden*. Nizozemsko: Poradní výbor pro protidrogovou politiku.

Dostupné z:

https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Drugsbeleid/Documenten/Geen_deuren_maar_daden/geen_deuren_maar_daden.pdf

WHO. (1994). *Lexicon of alcohol and drug terms*. Geneva: WHO. Dostupné z:

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/39461/9241544686_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Youradio talk. (2017). *Youradio talk*. Cit. 27.3.2019, dostupné z:

<https://talk.youradio.cz/tema/amsterdam-trapi-rostouci-pocet-navstevniku-15270>

Zaoral, T. (2018). *Growmart*. Cit. 25.3.2019. Dostupné z: <https://growmart.cz/prubeh-a-historie-pristupu-k-mekkym-drogam-v-nizozemi/>

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vnímání drog ve společnosti	11
Tabulka 2 Aspekty příležitostí a hrozeb drogového cestovního ruchu.....	41
Tabulka 3 Přínosy jednotlivých návrhů řešení v rámci provozování coffee shopů.....	56
Tabulka 4 Národní strategie protidrogové politiky ČR 2010-2018.....	63
Tabulka 5 Návrh umístění anti-reklamy	66
Tabulka 6 Odhad nákladů na kampaň proti drogám v ČR	67
Tabulka 7 Klasifikace drog.....	79

Seznam obrázků

Obrázek 1 Nizozemské vládní výdaje na kulturu v letech 2006-2016 (v milionech euro)	47
Obrázek 2 Antireklama zaměřená na děti a mládež	59
Obrázek 3 Antireklama zaměřená na marihuanu.....	59
Obrázek 4 Výroba a export pervitinu v ČR	62

Seznam použitých zkratk

UNWTO – Světová organizace cestovního ruchu

EMCDDA – Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost

HDP – Hrubý domácí produkt

WHO – Světová zdravotnická organizace

ISCD – Nezávislý vědecký výbor pro drogy

WTTC – Světová rada cestování a cestovního ruchu

EU – Evropská unie

OSN – Organizace spojených národů

EUR – Euro

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

ČR – Česká republika

NICM – Národní informační centrum pro mládež

Seznam příloh

Příloha A: Klasifikace drog

Příloha A: Klasifikace drog

Pro účely práce je třeba zabývat se obecným přehledem drog, které jsou nebo byly společností užívány nejvíce. Mahdalíčková (2014) zmiňuje:

- Opium a opioidy – morfin, kodein, heroin, methadon
- Stimulační drogy – pervitin, kokain, extáze, crack
- Konopné drogy – marihuana, hašiš
- Halucinogeny – LSD, halucinogenní houby

Na drogách vzniká fyzická a psychická závislost, které je u každé látky různá. Zároveň lze rozdělit drogy na měkké a tvrdé podle jejich škodlivosti. (Mahdalíčková, 2014) Ne všechny škodlivé drogy jsou nelegální, a naopak ne všechny relativně neškodné drogy jsou legální. Legalita (popř. ilegalita) i škodlivost drog má vliv na drogový turismus. Lze poznamenat, že ideálním produktem pro drogový cestovní ruch je relativně neškodná, tolerovaná a legální droga. Přehled jednotlivých aspektů u nejčastěji užívaných drog je obsahem následující tabulky.

Tabulka 7 Klasifikace drog

	Měkká/tvrdá droga	Právní status	Společenská tolerance	Fyzická závislost	Psychická závislost
Opium	tvrdá droga	nelegální	ne	ano	ano
Pervitin	tvrdá droga	nelegální	ne	ne	ano
Alkohol	tvrdá droga	legální	ano	ano	ano
Tabák	měkká droga	legální	ano	ano	ano
Káva, čaj	měkká droga	legální	ano	ne	ano
Marihuana	měkká droga	nelze jednoznačně určit	ano	ne	ano
Kokain	tvrdá droga	nelegální	ne	ano	ano
Heroin	tvrdá droga	nelegální	ne	ano	ano
LSD	tvrdá droga	nelegální	ne	ne	ne

Zdroj: Fišerová (2000), NICM (2018)

Zpracovala: Kaplanová, 2019

Nejsilnější psychická i fyzická závislost vzniká na kokainu, heroinu a alkoholu. Naopak nižší závislost vzniká na kávě a čaji (Sarisová, 2014), LSD a marihuaně. Jak popisuje kolektiv autorů sdružení SANANIM (2007), u marihuany nevzniká fyzická závislost a ta psychická souvisí spíše s životním stylem. V případě marihuany nelze jednoznačně říct, zda je legální či nikoliv, protože se její právní status v jednotlivých státech liší.

Abstrakt

KAPLANOVÁ, Veronika. *Drogový turismu – dopady ve vybrané destinaci*. Plzeň, 2019. 79 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: cestovní ruch, drogy, drogový cestovní ruch, trendy v nabídce cestovního ruchu, dopady cestovního ruchu, Nizozemsko, Česká republika, legalizace

Práce je zaměřena na drogový cestovní ruch a jeho dopady ve vybrané destinaci. První část objasňuje pojem droga a popisuje historii užívání drog ve společnosti. Práce zmiňuje také historii drogového cestovního ruchu a se zabývá účastníky drogového cestovního ruchu včetně jejich motivů a rizik. Druhá část práce analyzuje současnost drogového cestovního ruchu na příkladu Nizozemska a České republiky. Konkrétně jsou analyzovány a vyhodnoceny dopady drogového cestovního ruchu v těchto destinacích. Jsou určena také možná opatření pro jejich zmírnění a možný budoucí vývoj.

Abstract

KAPLANOVÁ, Veronika. *Drug tourism – impacts in a selected destination*. Pilsen, 2019. 79 p. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: tourism, drugs, drug tourism, trends in tourism, impacts of tourism, Netherlands, Czech republic, legalisation

Bachelor thesis is focused on drug tourism and its impacts in a selected destination. The first part clarifies drug term and it also describes history of drug use in society. This thesis mentions history of drug tourism and drug tourists including their motives and risks. The second part analyses current situation of drug tourism in Netherlands and Czech republic. Impacts of drug tourism in Netherlands and Czech republic are explained and evaluated in this part. Thesis also contains suggestions to moderate intensity of these impacts. Finally there are opportunities and possible process suggested in this part.